

Statens
offentliga
utredningar

1975:74

Social-
departementet

Ref

Socialförsäkrings- avgifter på uppdrags- inkomster m. m.

Ur KB:s samlingar

Digitaliserad år 2013

National Library
of Sweden

Betänkande av pensionskommittén
Stockholm 1975

Statens
offentliga
utredningar

1975:74

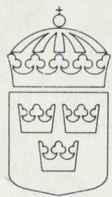
Social-
departementet

Ref

Socialförsäkrings- avgifter på uppdrags- inkomster m. m.

DOSS

Betänkande av pensionskommittén
Stockholm 1975

Statens Offentliga Utredningar

1975:74

Socialdepartementet

Socialförsäkrings- avgifter på uppdragsinkomster m. m.

Betänkande av pensionskommittén
Stockholm 1975

ISBN 91-38-02538-8
Göteborgs Offsettryckeri AB
Stockholm 1975

Till Herr Statsrådet och chefen för socialdepartementet

Pensionsålderskommittén tillsattes efter bemyndigande av Kungl. Maj:t den 27 maj 1970. Sedan kommittén avlämnat delbetänkandena (SOU 1974:15) Sänkt pensionsålder m. m. och (SOU 1975:10) Rörlig pensionsålder, har kommittén antagit benämningen pensionskommittén och dess sammansättning delvis ändrats. Kommittén har numera följande ledamöter: presidenten i försäkringsdomstolen Liss Granqvist, tillika ordförande, generaldirektören i arbetarskyddsstyrelsen Gunnar Danielson samt riksdagsledamöterna Alvar Andersson, Göran Karlsson, Ingemar Mundebo, Ivar Nordberg (fr. o. m. den 1 juni 1975) och Carl Göran Regnell.

Som experter deltar hovrättsassessorn Kenneth Bratthall (fr. o. m. den 1 juni 1975), kanslirådet Lennart Nilsson (fr. o. m. den 1 juni 1975), sekreteraren i Landsorganisationen i Sverige Gustav Persson, kammarrättslagmannen Carl Axel Petri, försäkringsdomaren Sten Erik Strandberg, biträdande direktören i Svenska Arbetsgivareföreningen Inge Svensson och ombudsmannen i Tjänstemännens Centralorganisation Margot Ödman (fr. o. m. den 21 februari 1975). Som sekreterare tjänstgör kammarrättsfiskalen Leif Alkman och hovrättsfiskalen Kjerstin Nordborg (fr. o. m. den 1 juni 1975). F. d. byråchefen i riksförsäkringsverket Åke Kjellström biträder kommittén med erforderliga beräkningar.

I föreliggande delbetänkande redovisar kommittén överväganden beträffande vissa frågor som kommittén haft att behandla med förtur. Kommittén lägger fram förslag om enhetliga regler för beräkning av socialförsäkringsavgifter på uppdragsinkomster m. m., vilka regler föreslås träda i kraft den 1 januari 1976. Kommittén lägger vidare fram förslag om ändrade regler för rätt till barntillägg inom folkpensioneringen. Denna reform föreslås träda i kraft den 1 juli 1976.

Kommittén avser att i kommande betänkande redovisa ytterligare överväganden rörande avgiftsreglerna inom socialförsäkringen. Redovisningen avses ske i samband med kommitténs behandling av frågorna om bl. a. standardsäkring av pensionssystemet samt intjänande av pensionspoäng inom tilläggs pensioneringen. Bland övriga frågor som överlämnats till kom-

mittén under utredningsarbetet kan nämnas efterlevandepensioneringen, som avses bli behandlad i ett särskilt betänkande.

Stockholm i september 1975.

Liss Granqvist

<i>Alvar Andersson</i>	<i>Gunnar Danielson</i>	<i>Göran Karlsson</i>
<i>Ingemar Mundebo</i>	<i>Ivar Nordberg</i>	<i>C G Regnéll</i>
<i>/Leif Alkman</i>	<i>Kjerstin Nordborg</i>	

Innehåll

1	<i>Sammanfattning</i>	7
2	<i>Författningsförslag</i>	11
3	<i>Avgifter på uppdragsinkomster m. m.</i>	17
3.1	Gällande rätt	17
3.1.1	Socialförsäkringsavgifter m. m.	17
3.1.2	Likställighetsavtal	19
3.1.3	Undantagande	20
3.1.4	Slopandet av beloppstaket	20
3.1.5	Vissa utländska arbetsgivare	21
3.2	Kommitténs uppdrag	22
3.2.1	Inledning	22
3.2.2	Avgifter på uppdragsinkomster	22
3.2.3	Lön från vissa utländska arbetsgivare	23
3.3	Kommitténs överväganden och förslag	23
3.3.1	Avgifter på uppdragsinkomster m. m.	23
3.3.2	Lön från vissa utländska arbetsgivare	28
4	<i>Barntillägg till ålderspension eller förtidspension</i>	31
4.1	Gällande bestämmelser m. m.	31
4.2	Tidigare behandling	32
4.2.1	Bakgrunden till nuvarande bestämmelser	32
4.2.2	Pensionsförsäkringskommitténs betänkande	33
4.3	Kommitténs uppdrag	33
4.4	Justitiedepartementets förslag till ändrade regler om bl. a. vårdnaden om barn	34
4.5	Kommitténs överväganden och förslag	35
4.5.1	Inledning	35
4.5.1.1	Konsekvenser av gällande bestämmelser	35
4.5.1.2	Barntillägg till gift kvinna	35
4.5.1.3	Konsekvenser av justitiedepartementets förslag	35
4.5.2	Kommitténs överväganden m. m.	36
4.5.2.1	Inledning	36
4.5.2.2	Gällande bestämmelser om föräldrars underhållsskyldighet gentemot sina barn	36
4.5.3	Kommitténs förslag	37
4.5.4	Kostnader	38
5	<i>Specialmotivering till författningsförslagen</i>	39

Innehåll

1	Sammanfattning	1
2	Förhållanden	2
3	Arbete på uppdraget	3
3.1	Gemensamt arbete	3.1
3.1.1	Socialtjänstens arbete	3.1.1
3.1.2	Uppdragsarbete	3.1.2
3.1.3	Uppdragsarbete	3.1.3
3.1.4	Uppdragsarbete	3.1.4
3.1.5	Uppdragsarbete	3.1.5
3.2	Kommitténs arbete	3.2
3.2.1	Arbete på uppdraget	3.2.1
3.2.2	Arbete på uppdraget	3.2.2
3.2.3	Arbete på uppdraget	3.2.3
3.2.4	Arbete på uppdraget	3.2.4
3.2.5	Arbete på uppdraget	3.2.5
3.2.6	Arbete på uppdraget	3.2.6
3.2.7	Arbete på uppdraget	3.2.7
3.2.8	Arbete på uppdraget	3.2.8
3.2.9	Arbete på uppdraget	3.2.9
3.2.10	Arbete på uppdraget	3.2.10
3.2.11	Arbete på uppdraget	3.2.11
3.2.12	Arbete på uppdraget	3.2.12
3.2.13	Arbete på uppdraget	3.2.13
3.2.14	Arbete på uppdraget	3.2.14
3.2.15	Arbete på uppdraget	3.2.15
3.2.16	Arbete på uppdraget	3.2.16
3.2.17	Arbete på uppdraget	3.2.17
3.2.18	Arbete på uppdraget	3.2.18
3.2.19	Arbete på uppdraget	3.2.19
3.2.20	Arbete på uppdraget	3.2.20
3.2.21	Arbete på uppdraget	3.2.21
3.2.22	Arbete på uppdraget	3.2.22
3.2.23	Arbete på uppdraget	3.2.23
3.2.24	Arbete på uppdraget	3.2.24
3.2.25	Arbete på uppdraget	3.2.25
3.2.26	Arbete på uppdraget	3.2.26
3.2.27	Arbete på uppdraget	3.2.27
3.2.28	Arbete på uppdraget	3.2.28
3.2.29	Arbete på uppdraget	3.2.29
3.2.30	Arbete på uppdraget	3.2.30
3.2.31	Arbete på uppdraget	3.2.31
3.2.32	Arbete på uppdraget	3.2.32
3.2.33	Arbete på uppdraget	3.2.33
3.2.34	Arbete på uppdraget	3.2.34
3.2.35	Arbete på uppdraget	3.2.35
3.2.36	Arbete på uppdraget	3.2.36
3.2.37	Arbete på uppdraget	3.2.37
3.2.38	Arbete på uppdraget	3.2.38
3.2.39	Arbete på uppdraget	3.2.39
3.2.40	Arbete på uppdraget	3.2.40
3.2.41	Arbete på uppdraget	3.2.41
3.2.42	Arbete på uppdraget	3.2.42
3.2.43	Arbete på uppdraget	3.2.43
3.2.44	Arbete på uppdraget	3.2.44
3.2.45	Arbete på uppdraget	3.2.45
3.2.46	Arbete på uppdraget	3.2.46
3.2.47	Arbete på uppdraget	3.2.47
3.2.48	Arbete på uppdraget	3.2.48
3.2.49	Arbete på uppdraget	3.2.49
3.2.50	Arbete på uppdraget	3.2.50
3.2.51	Arbete på uppdraget	3.2.51
3.2.52	Arbete på uppdraget	3.2.52
3.2.53	Arbete på uppdraget	3.2.53
3.2.54	Arbete på uppdraget	3.2.54
3.2.55	Arbete på uppdraget	3.2.55
3.2.56	Arbete på uppdraget	3.2.56
3.2.57	Arbete på uppdraget	3.2.57
3.2.58	Arbete på uppdraget	3.2.58
3.2.59	Arbete på uppdraget	3.2.59
3.2.60	Arbete på uppdraget	3.2.60
3.2.61	Arbete på uppdraget	3.2.61
3.2.62	Arbete på uppdraget	3.2.62
3.2.63	Arbete på uppdraget	3.2.63
3.2.64	Arbete på uppdraget	3.2.64
3.2.65	Arbete på uppdraget	3.2.65
3.2.66	Arbete på uppdraget	3.2.66
3.2.67	Arbete på uppdraget	3.2.67
3.2.68	Arbete på uppdraget	3.2.68
3.2.69	Arbete på uppdraget	3.2.69
3.2.70	Arbete på uppdraget	3.2.70
3.2.71	Arbete på uppdraget	3.2.71
3.2.72	Arbete på uppdraget	3.2.72
3.2.73	Arbete på uppdraget	3.2.73
3.2.74	Arbete på uppdraget	3.2.74
3.2.75	Arbete på uppdraget	3.2.75
3.2.76	Arbete på uppdraget	3.2.76
3.2.77	Arbete på uppdraget	3.2.77
3.2.78	Arbete på uppdraget	3.2.78
3.2.79	Arbete på uppdraget	3.2.79
3.2.80	Arbete på uppdraget	3.2.80
3.2.81	Arbete på uppdraget	3.2.81
3.2.82	Arbete på uppdraget	3.2.82
3.2.83	Arbete på uppdraget	3.2.83
3.2.84	Arbete på uppdraget	3.2.84
3.2.85	Arbete på uppdraget	3.2.85
3.2.86	Arbete på uppdraget	3.2.86
3.2.87	Arbete på uppdraget	3.2.87
3.2.88	Arbete på uppdraget	3.2.88
3.2.89	Arbete på uppdraget	3.2.89
3.2.90	Arbete på uppdraget	3.2.90
3.2.91	Arbete på uppdraget	3.2.91
3.2.92	Arbete på uppdraget	3.2.92
3.2.93	Arbete på uppdraget	3.2.93
3.2.94	Arbete på uppdraget	3.2.94
3.2.95	Arbete på uppdraget	3.2.95
3.2.96	Arbete på uppdraget	3.2.96
3.2.97	Arbete på uppdraget	3.2.97
3.2.98	Arbete på uppdraget	3.2.98
3.2.99	Arbete på uppdraget	3.2.99
3.3	Sammanfattning	3.3
4	Sammanfattning	4
4.1	Gemensamt arbete	4.1
4.2	Uppdragsarbete	4.2
4.3	Uppdragsarbete	4.3
4.4	Uppdragsarbete	4.4
4.5	Uppdragsarbete	4.5
4.6	Uppdragsarbete	4.6
4.7	Uppdragsarbete	4.7
4.8	Uppdragsarbete	4.8
4.9	Uppdragsarbete	4.9
4.10	Uppdragsarbete	4.10
4.11	Uppdragsarbete	4.11
4.12	Uppdragsarbete	4.12
4.13	Uppdragsarbete	4.13
4.14	Uppdragsarbete	4.14
4.15	Uppdragsarbete	4.15
4.16	Uppdragsarbete	4.16
4.17	Uppdragsarbete	4.17
4.18	Uppdragsarbete	4.18
4.19	Uppdragsarbete	4.19
4.20	Uppdragsarbete	4.20
4.21	Uppdragsarbete	4.21
4.22	Uppdragsarbete	4.22
4.23	Uppdragsarbete	4.23
4.24	Uppdragsarbete	4.24
4.25	Uppdragsarbete	4.25
4.26	Uppdragsarbete	4.26
4.27	Uppdragsarbete	4.27
4.28	Uppdragsarbete	4.28
4.29	Uppdragsarbete	4.29
4.30	Uppdragsarbete	4.30
4.31	Uppdragsarbete	4.31
4.32	Uppdragsarbete	4.32
4.33	Uppdragsarbete	4.33
4.34	Uppdragsarbete	4.34
4.35	Uppdragsarbete	4.35
4.36	Uppdragsarbete	4.36
4.37	Uppdragsarbete	4.37
4.38	Uppdragsarbete	4.38
4.39	Uppdragsarbete	4.39
4.40	Uppdragsarbete	4.40
4.41	Uppdragsarbete	4.41
4.42	Uppdragsarbete	4.42
4.43	Uppdragsarbete	4.43
4.44	Uppdragsarbete	4.44
4.45	Uppdragsarbete	4.45
4.46	Uppdragsarbete	4.46
4.47	Uppdragsarbete	4.47
4.48	Uppdragsarbete	4.48
4.49	Uppdragsarbete	4.49
4.50	Uppdragsarbete	4.50
4.51	Uppdragsarbete	4.51
4.52	Uppdragsarbete	4.52
4.53	Uppdragsarbete	4.53
4.54	Uppdragsarbete	4.54
4.55	Uppdragsarbete	4.55
4.56	Uppdragsarbete	4.56
4.57	Uppdragsarbete	4.57
4.58	Uppdragsarbete	4.58
4.59	Uppdragsarbete	4.59
4.60	Uppdragsarbete	4.60
4.61	Uppdragsarbete	4.61
4.62	Uppdragsarbete	4.62
4.63	Uppdragsarbete	4.63
4.64	Uppdragsarbete	4.64
4.65	Uppdragsarbete	4.65
4.66	Uppdragsarbete	4.66
4.67	Uppdragsarbete	4.67
4.68	Uppdragsarbete	4.68
4.69	Uppdragsarbete	4.69
4.70	Uppdragsarbete	4.70
4.71	Uppdragsarbete	4.71
4.72	Uppdragsarbete	4.72
4.73	Uppdragsarbete	4.73
4.74	Uppdragsarbete	4.74
4.75	Uppdragsarbete	4.75
4.76	Uppdragsarbete	4.76
4.77	Uppdragsarbete	4.77
4.78	Uppdragsarbete	4.78
4.79	Uppdragsarbete	4.79
4.80	Uppdragsarbete	4.80
4.81	Uppdragsarbete	4.81
4.82	Uppdragsarbete	4.82
4.83	Uppdragsarbete	4.83
4.84	Uppdragsarbete	4.84
4.85	Uppdragsarbete	4.85
4.86	Uppdragsarbete	4.86
4.87	Uppdragsarbete	4.87
4.88	Uppdragsarbete	4.88
4.89	Uppdragsarbete	4.89
4.90	Uppdragsarbete	4.90
4.91	Uppdragsarbete	4.91
4.92	Uppdragsarbete	4.92
4.93	Uppdragsarbete	4.93
4.94	Uppdragsarbete	4.94
4.95	Uppdragsarbete	4.95
4.96	Uppdragsarbete	4.96
4.97	Uppdragsarbete	4.97
4.98	Uppdragsarbete	4.98
4.99	Uppdragsarbete	4.99
5	Sammanfattning	5

1. Sammanfattning

Sedan kommittén avgivit betänkanden om sänkt resp. rörlig pensions-ålder, som lett till lagstiftning som träder i kraft den 1 juli 1976, gäller kommitténs fortsatta utredningsarbete bl. a. frågor om mer enhetliga regler för avgiftsberäkningen inom socialförsäkringarna. I detta delbetänkande läggs fram förslag om mer enhetliga regler än f. n. för beräkning av socialförsäkringsavgifter på uppdragsinkomster m. m. I betänkandet redovisas också ett förslag om ändrade regler för rätt till barntillägg inom folkpensioneringen.

Riksdagen fattade under våren 1975 beslut om skatteomläggning m. m. för år 1976 (prop. 1975:92, SkU 1975:25 och SfU 1975:97). Omläggningen innebär bl. a. att låginkomsttagarna och de stora grupperna i de vanligaste inkomstlägena får sänkt skatt jämfört med den skatteskala som gäller under år 1975. För egenföretagarna innebär omläggningen bl. a. att den från allmän arbetsgivaravgift avgiftsfria inkomstdelen höjs från 10 000 kr. till 18 000 kr. Skattereformen finansieras genom höjda socialförsäkringsavgifter samt höjning av energiskatt och vissa punktskatter. De ändrade reglerna såvitt avser socialförsäkringsavgifterna innebär bl. a. avveckling av begränsningen för avgiftsunderlaget till 7,5 gånger basbeloppet per årslön (det s. k. beloppstaket) för socialförsäkringsavgifterna med undantag för ATP-avgiften.

Enligt gällande regler erlägger den som har inkomst av uppdrag socialförsäkringsavgifter i form av egenavgifter om inte uppdragsgivaren enligt s. k. likställighetsavtal har åtagit sig avgiftsskyldighet. Egenavgifterna erläggs på uppdragsinkomster i den mån dessa tillsammans med eventuella övriga inkomster understiger beloppstaket.

Med ett fullständigt likställighetsavtal följer skyldighet för uppdragsgivaren att erlägga – förutom ATP- och sjukförsäkringsavgift – avgift till folkpensioneringen, lönegarantiavgift samt avgift till arbetslöshetsförsäkringen och det kontanta arbetsmarknadsstödet. Från den 1 januari 1976 omfattar skyldigheten även avgifterna till delpensionsförsäkringen, arbetsmarknadsutbildningen och vuxenutbildningen. Vid begränsat likställighetsavtal avser avgiftsskyldigheten för uppdragsgivaren endast ATP-avgiften.

I propositionen om sänkning av den statliga inkomstskatten påpekades (prop. 1975:92 sid. 123) att likställighetsavtal gäller allmänt i fråga om sådan ersättning som utgår från staten, att Kommunförbundet och Landstingsförbundet på sina områden gett rekommendationer av samma innebörd och att samma anordning kan tillämpas även för andra uppdragstagare. I propositionen framhölls att den framtida utformningen av dessa regler innefattas

i det uppdrag som kommittén har i fråga om avgiftsreglerna inom den allmänna försäkringen. Vid riksdagsbehandlingen noterade socialförsäkringsutskottet (SfU 1975:17 sid. 24) att kommittén hade för avsikt att skyndsamt behandla de frågor som avser likställighetsavtalen och att framlägga ett delbetänkande därom redan under hösten 1975.

Under utredningsarbetet har socialdepartementet till kommittén överlämnat en framställning från Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), i vilken organisationen hemställer om sådan ändring i nuvarande regler att den som utbetalar ersättning av det slag som för mottagaren blir att anse som inkomst av tjänst blir skyldig att erlägga förekommande arbetsgivaravgifter för detta belopp, oavsett om anställningsförhållande i andra avseenden anses föreligga eller ej.

Mot den nu redovisade bakgrunden lägger pensionskommittén fram förslag om enhetliga regler för beräkning av socialförsäkringsavgifter på uppdragsinkomster. Förslagen innebär att avgifterna skall erläggas av den som utger ersättning till uppdragstagare för utfört arbete. Den föreslagna skyldigheten för uppdragsgivaren att erlägga avgifterna medför att behovet av likställighetsavtal upphör för uppdragstagare, varför kommittén föreslår att reglerna härom avskaffas för denna kategori.

Omfattningen av avgiftsskyldigheten för uppdragsinkomster beror f. n. på huruvida likställighetsavtal träffats eller ej. Avgiftsskyldigheten varierar således med hänsyn till om uppdragstagaren själv har att erlägga avgifter eller om fullständigt eller begränsat likställighetsavtal har träffats. Kommittén föreslår att omfattningen av uppdragsgivarens skyldighet att erlägga socialförsäkringsavgifter skall överensstämma med den avgiftsskyldighet som f. n. följer av ett fullständigt likställighetsavtal, dock med den skillnaden att lönegarantiavgift inte skall medtas.

För vissa egenföretagare är det betydelsefullt att kunna träffa likställighetsavtal beträffande visst arbete. Kommittén anser därför att denna möjlighet bör bibehållas för egenföretagarna. I sådant fall skall enligt kommitténs förslag omfattningen av uppdragsgivarens avgiftsskyldighet vara densamma som den som föreslås för uppdragsinkomster. Uppdelning i begränsade och fullständiga likställighetsavtal skall enligt kommitténs förslag inte längre förekomma.

TCO har i en skrivelse, som efter remiss till riksförsäkringsverket överlämnats av socialdepartementet till kommittén, hemställt att utländska arbetsgivare som bedriver verksamhet i Sverige skall erlägga ATP-avgift även för det fall verksamheten inte kan anses utgöra "rörelse som bedrivs från här beläget fast driftställe".

Kommittén finner att den nuvarande begränsningen i skyldigheten för utländsk arbetsgivare att erlägga ATP-avgift för i Sverige anställda arbetsstagare – nämligen att arbetstagaren skall sysselsättas i "rörelse som bedrivs från här beläget fast driftställe" – kan få inte önskvärda konsekvenser. Enligt kommitténs uppfattning bör i princip varje arbetsgivare som bedriver verksamhet i Sverige vara skyldig att erlägga sådan avgift. Kommittén föreslår därför att den nämnda begränsningen tas bort.

Samtliga av kommittén föreslagna ändringar av reglerna såvitt gäller avgiftsskyldighet föreslås träda i kraft den 1 januari 1976, dvs. samtidigt med den beslutade skatteomläggningen.

Vad angår frågan om barntillägg till förälder som uppbär ålderspension eller förtidspension från folkpensioneringen gäller f. n. att barntillägg utgår för varje barn under 16 år till försäkrad eller försäkrads hustru, om den försäkrade har den rättsliga vårdnaden om eller stadigvarande sammanbor med barnet. Barntillägg utgår inte till pension som tillkommer gift kvinna. Helt barntillägg utgör för varje barn och år 25 % av basbeloppet. Viss minskning av tillägget kan ske med hänsyn till förälderns och barnets pensionsförmåner.

I sitt av riksdagen godkända betänkande (SfU 1975:9) har socialförsäkringsutskottet begärt att pensionskommittén med förtur skall ta upp frågan om gift kvinnas rätt till barntillägg.

Pensionskommittén redovisar i denna fråga ett tidigare förslag rörande barntillägg, avgivet av pensionsförsäkringskommittén i betänkandet (SOU 1971:19) Familjepensionsfrågor m. m. samt justitiedepartementets förslag till ändringar i föräldrabalkens regler om vårdnaden om barn (Ds Ju 1975:17). De ändrade reglerna om vårdnad, som föreslås träda i kraft den 1 juli 1976, innebär bl. a. att gemensam vårdnad om barn skall kunna förekomma även då föräldrarna är ogifta och efter äktenskapsskillnad.

Pensionskommittén föreslår att rätten till barntillägg till folkpension knyts till den pensionsberättigades underhållsskyldighet mot barn under 16 år och att tillägg skall utgå oberoende av vårdnadssituation och sammanboendeform. Kommitténs förslag innebär också att pensionsberättigad gift kvinna skall ha samma rätt till barntillägg som man.

De nya reglerna om barntillägg inom folkpensioneringen beräknas medföra en kostnad på ca 15 milj. kr. De föreslås träda i kraft den 1 juli 1976, dvs. samtidigt med de redan beslutade pensionsreformerna.

De i detta delbetänkande redovisade frågorna utgör sådana delar av kommitténs utredningsuppdrag som kommittén haft att behandla med förtur. Kommittén ämnar i kommande betänkande redovisa ytterligare överväganden rörande avgiftsreglerna inom socialförsäkringen. Redovisningen avses ske i samband med kommitténs behandling av frågorna om bl. a. standardsäkring av pensionssystemet samt intjänande av pensionspoäng inom tilläggs pensioneringen. Till kommittén har under utredningsarbetet överlämnats också frågor om efterlevandepensioneringen, vilka avses bli behandlade i ett särskilt betänkande.

2 Författningsförslag

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Härigenom föreskrives att 3 kap. 2 §, 9 kap. 1 §, 10 kap. 1 § samt 11 kap. 2 § lagen (1962:381) om allmän försäkring¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

2 §

Sjukpenninggrundande inkomst är den inkomst i penningar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad, som försäkrad kan antagas för år räknat komma att tills vidare åtnjuta av eget arbete, antingen såsom arbetstagare i allmän eller enskild tjänst (*inkomst av anställning*) eller på annan grund (*inkomst av annat förvärvsarbete*). Sjukpenninggrundande inkomst fastställs av försäkringskassan. Inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete skola därvid var för sig avrundas till närmast lägre hundratal kronor. För tid då undantagande från försäkringen för tilläggspension enligt 11 kap. 7 § gäller för den försäkrade skall inkomst av annat förvärvsarbete icke beaktas.

Vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst bortses från inkomst av anställning och annat förvärvsarbete i den mån summan därav överstiger sju och en halv gånger det vid årets ingång gällande basbeloppet. Belopp, från vilket sålunda skall bortses, avräknas i första hand på inkomst av annat förvärvsarbete. Ersättning i penningar eller na-

Vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst bortses från inkomst av anställning och annat förvärvsarbete i den mån summan därav överstiger sju och en halv gånger det vid årets ingång gällande basbeloppet. Belopp, från vilket sålunda skall bortses, avräknas i första hand på inkomst av annat förvärvsarbete. Ersättning i penningar eller na-

¹ Lagen omtryckt 1973:908

Nuvarande lydelse

sagts för arbete som försäkrad utför för annans räkning utan att vara anställd i dennes tjänst anses såsom inkomst av anställning, såvida den försäkrade och den som utgivit ersättningen äro ense därom samt överenskommelse tillika träffas enligt 11 kap. 2 § andra stycket; och skall i dylikt fall den förre anses såsom arbetstagare och den senare såsom arbetsgivare.

Föreslagen lydelse

sagts för arbete som försäkrad utför för annans räkning utan att vara anställd i dennes tjänst *skall, om ersättningen under ett år uppgått till minst femhundra kronor*, anses såsom inkomst av anställning, *såvitt avser ersättning som är att hänföra till inkomst av rörelse som bedrivits av den försäkrade eller jordbruksfastighet som brukats av denne dock endast* såvida den försäkrade och den som utgivit ersättningen äro ense därom samt överenskommelse tillika träffas enligt 11 kap. 2 § andra stycket; och skall i *dylika* fall den förre anses såsom arbetstagare och den senare såsom arbetsgivare.

Beräkning av sjukpenninggrundande inkomst skall, där förhållandena ej eljest äro kända för försäkringskassan, grundas på de upplysningar, som kassan kan inhämta av den försäkrade eller dennes arbetsgivare eller som må kunna framgå av den uppskattning, som vid taxering gjorts av den försäkrades inkomst. Inkomst av arbete för egen räkning må ej beräknas högre än som motsvarar skälig avlöning för liknande arbete för annans räkning. Utgöres inkomst helt eller delvis av naturaförmåner, skola dessa uppskattas efter de regler, som tillämpas vid beräkning av preliminär skatt.

9 kap.

1 §²

Till ålderspension eller förtidspension utgår *barntillägg* för varje barn under sexton år till försäkrad *eller försäkrads hustru, därest den försäkrade har vårdnaden om eller stadigvarande sammanbor med barnet*. Barntillägg enligt vad nu sagts utgives ej till ålderspension, som den försäkrade åtnjuter för tid före den månad varunder han fyller sextiofem år, eller till pension som tillkom-

Till ålderspension eller förtidspension utgår *barntillägg* för varje barn under sexton år till försäkrad *förälder. Har en av föräldrarna avlidit, utgår barntillägg även till make till den efterlevande föräldern, om denne har vårdnaden om den avlidnes barn under sexton år*. Barntillägg enligt vad nu sagts utgives ej till ålderspension, som den försäkrade åtnjuter för tid före den månad varunder han fyller

² Som nuvarande lydelse anges 1975:379, som träder i kraft den 1 juli 1976.

Nuvarande lydelse

mer gift kvinna.

Föreslagen lydelse

sextiofem år, eller till pension som tillkommer *förälder som enligt bindande avtal åtagit sig att till barnets underhåll utgiva visst belopp en gång för alla.*

Barntillägg till hel ålderspension eller hel förtidspension utgör för år räknat tjugufem procent eller, om barnet är berättigat till barnpension enligt 8 kap. 5 §, tio procent av basbeloppet. Utgår halv ålderspension eller utgår två tredjedelar av hel förtidspension eller halv förtidspension, utgör barntillägget motsvarande andel av barntillägg till hel pension.

Åtnjuter den försäkrade tilläggspension enligt denna lag, minskas honom tillkommande barntillägg med hälften av tilläggspensionen i den mån denna för år räknat överstiger halva basbeloppet.

10 kap.

1 §

Gift pensionsberättigad, vilken stadigvarande lever åtskild från sin make, skall, där ej särskilda skäl till annat föranleda, vid tillämpningen av 6, 7 och 9 kap. likställas med ogift pensionsberättigad.

Med gift pensionsberättigad likställas vid tillämpning av 6 och 7 kap. pensionsberättigad, som stadigvarande sammanbor med annan, med vilken den pensionsberättigade varit gift eller har eller har haft barn.

Gift pensionsberättigad, vilken stadigvarande lever åtskild från sin make, skall, där ej särskilda skäl till annat föranleda, vid tillämpningen av 6 och 7 kap. likställas med ogift pensionsberättigad.

Med gift pensionsberättigad likställas vid tillämpning av nämnda kapitel pensionsberättigad, som stadigvarande sammanbor med annan, med vilken den pensionsberättigade varit gift eller har eller har haft barn.

11 kap.

2 §³

Med *inkomst av anställning* avses den lön i penningar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad, som försäkrad åtnjuter såsom arbetstagare i allmän eller enskild tjänst. Till sådan inkomst hänföres dock icke från en och samme arbetsgivare åtnjuten lön som under ett år ej uppgått till femhundra kronor. Såsom inkomst av anställning anses även

³ Som nuvarande lydelse anges 1975:379, som träder i kraft den 1 juli 1976.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

a) sjukpenning enligt denna lag eller lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring eller motsvarande ersättning som utgår enligt annan författning eller på grund av regeringens förordnande, i den mån ersättningen träder i stället för försäkrads inkomst såsom arbetstagare i allmän eller enskild tjänst,

b) föräldrapenning,

c) vårdbidrag enligt 9 kap. 4 §,

d) dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa,

e) kontant arbetsmarknadsstöd enligt lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd,

f) utbildningsbidrag under arbetsmarknadsutbildning i form av dagpenning och stimulansbidrag,

g) timstudiestöd, inkomstbidrag och vuxenstudiebidrag enligt studiestödslagen (1973:349) samt

h) delpension enligt lagen (1975:380) om delpensionsförsäkring.

Ersättning i penningar eller naturaförmåner som i första stycket sägs för arbete som försäkrad utfört för annans räkning utan att vara anställd i dennes tjänst skall, om ersättningen under ett år uppgått till minst femhundra kronor, anses såsom inkomst av anställning, såvida den försäkrade och den som utgivit ersättningen varit ense därom; och skall i *dylikt* fall den förre anses såsom arbetstagare och den senare såsom arbetsgivare.

Vid beräkning av inkomst av anställning skall hänsyn icke tagas till lön eller annan ersättning, som försäkrad åtnjutit från arbetsgivare, vilken är bosatt utom riket eller är utländsk juridisk person, i annat fall än då den försäkrade sysselsatts vid skötseln av här i riket belägen fas-

Ersättning i penningar eller naturaförmåner som i första stycket sägs för arbete som försäkrad utfört för annans räkning utan att vara anställd i dennes tjänst skall, om ersättningen under ett år uppgått till minst femhundra kronor, anses såsom inkomst av anställning, *såvitt avser ersättning som är att hänföra till inkomst av rörelse som bedrivits av den försäkrade eller jordbruksfastighet som brukats av denne dock endast* såvida den försäkrade och den som utgivit ersättningen äro ense därom *samt överenskommelse tillika träffas enligt 3 kap. 2 § andra stycket*; och skall i *dylika* fall den förre anses såsom arbetstagare och den senare såsom arbetsgivare.

Vid beräkning av inkomst av anställning skall hänsyn icke tagas till lön eller annan ersättning, som försäkrad åtnjutit från arbetsgivare, vilken är bosatt utom riket eller är utländsk juridisk person, i annat fall än då den försäkrade sysselsatts vid skötseln av här i riket belägen fas-

Nuvarande lydelse

tighet eller i rörelse som bedrivs från här beläget fast driftställe. Vad i detta stycke sägs skall icke gälla beträffande lön till svensk medborgare, såframt svenska staten eller, där lönen härrör från utländsk juridisk person, svensk juridisk person, som äger ett bestämmande inflytande över den utländska juridiska personen, enligt av riks försäkringsverket godtagen förbindelse har att svara för avgift till försäkringen för tilläggspension enligt 19 kap. 1 §.

Hänsyn skall ej heller tagas till lön eller annan ersättning från främmande makts härvarande beskickning eller lönade konsulat eller från arbetsgivare, vilken tillhör beskickning eller konsulat som nu sagts och icke är svensk medborgare. Vad i detta stycke sägs skall icke gälla beträffande lön till svensk medborgare eller den som utan att vara svensk medborgare är bosatt i riket, såframt utländsk beskickning här i riket enligt av riks försäkringsverket godtagen förbindelse har att svara för avgift till försäkringen för tilläggspension enligt 19 kap. 1 §.

Den som åtagit sig förbindelse enligt tredje eller fjärde stycket skall anses såsom arbetsgivare.

Föreslagen lydelse

tighet eller i här bedriven verksamhet. Vad i detta stycke sägs skall icke gälla beträffande lön till svensk medborgare, såframt svenska staten eller, där lönen härrör från utländsk juridisk person, svensk juridisk person, som äger ett bestämmande inflytande över den utländska juridiska personen, enligt av riks försäkringsverket godtagen förbindelse har att svara för avgift till försäkringen för tilläggspension enligt 19 kap. 1 §.

1. Denna lag träder i kraft såvitt avser 3 kap. 2 § och 11 kap. 2 § andra stycket den 1 januari 1976 samt såvitt avser 9 kap. 1 § och 10 kap. 1 § den 1 juli 1976.
2. Är försäkrad enligt beslut som meddelats på grund av äldre bestämmelser berättigad till barntillägg för juni 1976 skall förmånen ej upphöra med mindre så skulle ha skett om äldre bestämmelser alltjämt ägt tillämpning.
3. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om avgift som belöper på tid före den 1 januari 1976.
4. Anmälan som avses i 11 kap. 7 § första stycket lagen om allmän försäkring får återkallas före utgången av år 1976 med verkan från och med den 1 januari 1976 utan hinder av vad som stadgas i 11 kap. 7 § andra stycket första punkten.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1970:742) om lönegarantiavgift

Härigenom föreskrives att 2 § lagen (1970:742) om lönegarantiavgift skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Arbetsgivare erlägger årligen lönegarantiavgift med belopp som motsvarar en femtiondels procent av summan av vad arbetsgivaren under året utgivit som lön till arbetstagare i pengar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad *eller, i fall som avses i 3 kap. 2 § andra stycket sista punkten lagen (1962:381) om allmän försäkring, annan ersättning för utfört arbete.*

Vid beräkningen av avgiften tages icke hänsyn till arbetstagare, vars lön under året understigit femhundra kronor. Vidare bortses vid denna beräkning från arbetstagare, som icke är obligatoriskt försäkrad enligt lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring, *om ej fall som avses i 3 kap. 2 § andra stycket sista punkten lagen om allmän försäkring är för handen.*

Avgift erlägges icke för arbetstagares lön vid sjukdom eller ledighet för vård av sjukt barn eller med anledning av barns födelse till den del lönen motsvarar sjukpenning eller föräldrapenning, som arbetsgivare äger uppbära enligt bestämmelserna i 3 kap. 16 § lagen om allmän försäkring. Avgift erlägges ej heller för lön som arbetsgivare utgivit till hemmavarande barn för arbete utfört i hans förvärvsverksamhet i de fall avdrag för lönen ej får ske vid inkomsttaxeringen.

Föreslagen lydelse

2 §¹

Arbetsgivare erlägger årligen lönegarantiavgift med belopp som motsvarar en femtiondels procent av summan av vad arbetsgivaren under året utgivit som lön till arbetstagare i pengar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad.

Vid beräkningen av avgiften tages icke hänsyn till arbetstagare, vars lön under året understigit femhundra kronor. Vidare bortses vid denna beräkning från arbetstagare, som icke är obligatoriskt försäkrad enligt lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om avgift som belöper på tid före ikraftträdandet.

¹ Som nuvarande lydelse anges 1975:320, som träder i kraft den 1 januari 1976.

3 Avgifter på uppdragsinkomster m. m.

3.1 Gällande rätt

3.1.1 Socialförsäkringsavgifter m. m.

Socialförsäkringarna finansieras genom arbetsgivaravgifter och avgifter från försäkrade (egenavgifter) samt genom statsbidrag.

Avgifterna och de procentsatser som tillämpas vid uttag under år 1975 samt beslutats för år 1976 framgår av följande uppställningar.

Arbetsgivaravgifter	Procentsats	
	1975	1976
Socialförsäkringsavgift till		
ATP	10,75	11,00
folkpensioneringen	4,20	6,20
sjukförsäkringen	7,00	8,00
delpensionsförsäkringen	—	0,125
Arbetsgivaravgift till arbetslöshetsförsäkringen m. m.	0,40	0,40
Avgift för yrkesskadeförsäkringen	0,25	0,25
Arbetsgivaravgift till arbetsmarknadsutbildningen	—	0,40
Vuxenutbildningsavgift	—	0,15
Arbetarskyddsavgift	0,10	0,13
Lönegarantiavgift	0,02	0,02

Härtill kommer byggnadsforskningsavgiften, som fr. o. m. år 1976 tas ut efter 0,7 % av arbetsgivare inom byggnadsindustrin. Särskilda regler gäller för uttag av avgifter hos redare.

Egenavgifter	Procentsats	
	1975	1976
Tilläggsdelpensionsavgift	10,75	11,00
Socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen	4,20	6,20
Sjukförsäkringsavgift	7,00	8,00

I fråga om avgiftsunderlaget föreligger vissa skillnader mellan de olika socialförsäkringsavgifterna.

Arbetsgivaravgifterna tas ut hos arbetsgivare på de kontantlöner och naturaförmåner i form av kost och bostad, som utgår till anställda och som under året uppgått till minst 500 kr. efter eventuella kostnadsavdrag. För samtliga arbetsgivaravgifter gäller f. n. att hänsyn inte tas till arbetstagares lön eller ersättning som överstiger sju och en halv gånger det vid årets ingång gällande basbeloppet (9 000 kr. år 1975). Det s. k. beloppstaket utgör således för år 1975 67 500 kr.

Vid beräkning av underlaget för socialförsäkringsavgiften till ATP medräknas inte ersättning till arbetstagare, som vid årets ingång fyllt 65 år. Vid avgiftsberäkningen görs vidare ett s. k. basbeloppsavdrag. Detta erhålls genom att det vid årets ingång gällande basbeloppet multipliceras med det genomsnittliga antalet arbetstagare hos arbetsgivaren under året. Avgiften beräknas därefter på den återstående lönesumman.

Skyldigheten att erlagga avgifter förutsätter vidare beträffande samtliga arbetsgivaravgifter utom socialförsäkringsavgiften till ATP att arbetstagaren är obligatoriskt försäkrad för yrkesskada.

Egenavgifterna erläggs på inkomst av annat förvärvsarbete än anställning. Med inkomst av s. k. annat förvärvsarbete förstås i sammanhanget främst inkomst av jordbruk, rörelse eller uppdrag. Till grund för avgiftsberäkningen läggs i princip den avgiftsskyldiges taxering till statlig inkomstskatt.

Även såvitt gäller egenavgifterna förekommer skillnader mellan underlagen för de olika avgifterna. I huvudsak gäller följande.

Tilläggspensionsavgiften erläggs av försäkrad, för vilken för visst år fastställts pensionsgrundande inkomst av annat förvärvsarbete. Tilläggspensionsavgiften beräknas enligt 19 kap. 3 § tredje stycket lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) på den pensionsgrundande inkomsten i vad denna härrör från inkomst av annat förvärvsarbete. Har den försäkrade samtidigt haft pensionsgrundande inkomst av anställning avräknas därvid basbeloppet i första hand mot anställningsinkomsten. I den mån inkomstsumman överstiger beloppstaket sker avräkning i första hand mot inkomsten av annat förvärvsarbete (11 kap. 5 § AFL).

Socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen erläggs av försäkrad, som vid utgången av visst år är inskriven hos allmän försäkringskassa och haft inkomst av annat förvärvsarbete än anställning. Den som vid årets ingång fyllt 65 år erlägger emellertid inte avgift. Motsvarande gäller den som för december månad samma år åtnjutit ålderspension eller förtidspension enligt AFL (19 kap. 3 § första stycket AFL).

Sjukförsäkringsavgiften erläggs av försäkrad, som vid utgången av visst år är inskriven hos allmän försäkringskassa och inte fyllt 67 år (65 år fr. o. m. den 1 juli 1976) och inte heller för december månad samma år åtnjutit ålderspension eller förtidspension enligt AFL, i den mån han har haft inkomst av annat förvärvsarbete än anställning (19 kap. 2 § AFL).

Vid beräkningen av sjukförsäkringsavgiften och socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen bortses f. n. från inkomst till den del den överstiger beloppstaket. Har den försäkrade haft inkomst såväl av anställning som av annat förvärvsarbete, bortses från inkomst av annat förvärvsarbete till den del summan av inkomsterna överstiger beloppstaket.

Förutom socialförsäkringsavgifter uttas allmän arbetsgivaravgift enligt lagen (1968:419) om allmän arbetsgivaravgift av arbetsgivare och egenföretagare med 4 %. Den allmänna arbetsgivaravgiften i form av egenavgift skall enligt 4 § nämnda lag erläggas av försäkrad, som åtnjutit inkomst av här i riket bedriven rörelse eller inkomst av här i riket belägen jordbruksfastighet som brukas av honom. Den allmänna arbetsgivaravgiften tas endast ut på den del av inkomsten som överstiger 10 000 kr. (18 000 kr. fr. o. m. den 1 januari 1976).

3.1.2 Likställighetsavtal

Uppdragsgivare och uppdragstagare kan – utan att något egentligt arbetstagarförhållande föreligger – komma överens om att ersättningen för uppdraget skall anses utgöra inkomst av anställning. Genom det s. k. likställighetsavtalet påtar sig den som utgett ersättningen skyldighet att betala vissa arbetsgivaravgifter.

I AFL föreskrivs att likställighetsavtal kan träffas endast i fråga om ersättning för arbete, som någon utfört för annans räkning. Härmed avses vad man benämner uppdrag. Likställighetsavtal kan emellertid ibland även slutas beträffande inkomst som eljest skulle ingå i en rörelseinkomst. Är arbetet av sådan natur att det faller inom ramen för handel eller industri, som bedrivs av den arbetspresterande, torde det i allmänhet inte kunna betraktas som arbete för annans räkning. Däremot anses likställighetsavtal kunna träffas i fråga om ersättning för visst uppdrag som ingår i rörelse av sådan art att den huvudsakligen består av en samling fortlöpande uppdrag för annans räkning. Sålunda torde exempelvis arkitekter, konsulter och olika kulturarbetare kunna träffa överenskommelse för avgränsade uppdrag som ingår i av dem bedriven rörelse.

Likställighetsavtal förutsätter vidare att ersättningen under ett år uppgått till minst 500 kr.

Det finns två typer av likställighetsavtal. Det ena, som brukar benämnas begränsat likställighetsavtal, regleras i 11 kap. 2 § andra stycket AFL och avser endast ATP-avgiften. Det andra, som regleras i 3 kap. 2 § andra stycket AFL, avser sjukförsäkringsavgiften. Det sistnämnda avtalet förutsätter alltid att avtal jämväl träffats i fråga om ATP-avgiften och brukar därför benämnas fullständigt likställighetsavtal. Det går således inte att träffa avtal avseende enbart sjukförsäkringsavgiften.

För uppdragstagaren medför likställighetsavtalen att han slipper erlagga motsvarande resp. egenavgifter för den ersättning överenskommelsen omfattar. Oavsett vilken typ av likställighetsavtal som träffats slipper uppdragstagaren dessutom att för ersättningen i fråga betala egenavgift till folkpensioneringen. Sistnämnda avgift beräknas nämligen enbart på inkomst av annat förvärvsarbete än anställning.

För uppdragsgivaren medför det begränsade likställighetsavtalet skyldighet att erlagga ATP-avgift för den ersättning han utgivit. Någon skyldighet för honom att erlagga arbetsgivaravgift till folkpensioneringen vid ett begränsat likställighetsavtal föreligger inte. I praktiken debiteras alltså varken uppdragstagaren eller uppdragsgivaren någon avgift till folkpensioneringen i detta läge.

Med det fullständiga likställighetsavtalet följer skyldighet för uppdragsgivaren att erlägga – förutom ATP- och sjukförsäkringsavgift – avgift till folkpensioneringen, lönegarantiavgift samt avgift till arbetslöshetsförsäkringen och det kontanta arbetsmarknadsstödet. Från den 1 januari 1976 utvidgas denna skyldighet till att omfatta även avgiften till delpensionsförsäkringen, avgiften till arbetsmarknadsutbildningen samt vuxenutbildningsavgiften.

Enligt cirkulär (1963:12) till statsmyndigheterna gäller fullständigt likställighetsavtal i fråga om ersättning för uppdrag som utförs för statsmyndighets räkning. Härvid undantas dock ersättning som utgått till rörelseidkare i rörelse, som avses i 27 § kommunalskattelagen.

Landstingsförbundet och Kommunförbundet har rekommenderat sina medlemmar att träffa motsvarande avtal i fråga om kommunala uppdrag. Så har också skett i stor utsträckning.

3.1.3 Undantagande

Den som har inkomst av annat förvärvsarbete, dvs. inkomst av jordbruk, rörelse eller uppdrag, kan göra anmälan om undantagande från försäkringen för ATP (11 kap. 7 § AFL). Undantagandet gäller då all hans inkomst av annat förvärvsarbete. Det är således inte möjligt att undanta endast exempelvis inkomst av visst uppdrag. Det är inte heller möjligt att undanta exempelvis inkomst av rörelse men stå kvar i försäkringen i fråga om uppdrag.

Har undantagande skett skall vid beräkningen av pensionsgrundande inkomst bortses från inkomst av annat förvärvsarbete. För tid då undantagande från försäkringen för ATP gäller skall inkomst av annat förvärvsarbete inte heller beaktas vid beräkningen av sjukpenninggrundande inkomst (3 kap. 2 § första stycket AFL). Undantagande får alltså aldrig ske beträffande enbart ATP eller enbart sjukpenningförsäkringen utan avser alltid båda dessa försäkringar. På inkomster som omfattas av undantagandet erlägger den försäkrade ingen tilläggspensionsavgift. Sjukförsäkringsavgift beräknas enligt särskilda bestämmelser.

Undantagandet gäller fr. o. m. året efter det då anmälan skett. Anmälan kan återkallas med verkan från nästa årsskifte. Undantagandet skall dock gälla minst fem år. Har återkallelse skett kan nytt undantagande inte komma i fråga.

Undantagandet kan på visst sätt minska rätten till pension på grundval av sådan inkomst som inte undantagits från försäkringen. Undantagandet kan vidare reducera storleken av utgående pensionstillskott enligt lagen (1969:205) om pensionstillskott.

3.1.4 Slopandet av beloppstaket

Som ett led i finansieringen av den i maj i år beslutade skatteomläggningen m. m. för år 1976 slopas beloppstaket för samtliga arbetsgivaravgifter och egenavgifter utom ATP-avgifterna (prop. 1975:92, Sfu 17, rskr 127). De nya reglerna träder i kraft den 1 januari 1976.

Utvidgningen av underlaget för avgifterna till folkpensioneringen och sjukförsäkringen beräknas tillföra nämnda försäkringar 1 100 milj. kr. för år 1976. Utvidgningen av underlaget för övriga avgifter motsvarar ett tillskott för år 1976 på sammanlagt ca 70 milj. kr.

På egenavgiftssidan berörs således socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen och sjukförsäkringsavgiften av den nya lagstiftningen. För den som har inkomst av både anställning och annat förvärvsarbete (t. ex. uppdrag) läggs f. n. anställningsinkomsten i botten vid beräkningen av dessa båda egenavgifter. Det innebär att om anställningsinkomsten uppgår till eller överstiger beloppstaket betalas inga egenavgifter på uppdragsarvodet. Om anställningsinkomsten inte når upp till beloppstaket erläggs egenavgift på den del av uppdragsarvodet som ligger mellan anställningsinkomsten och beloppstaket.

Efter slopandet av beloppstaket får den försäkrade alltid betala egenavgift till folkpensioneringen och sjukförsäkringen på hela uppdragsarvodet oavsett storleken på anställningsinkomsten. Träffar han ett fullständigt likställighetsavtal med uppdragsgivaren slipper han givetvis att själv erlägga dessa båda avgifter.

För ett begränsat likställighetsavtal leder inte den nya lagstiftningen till ökade avgifter för uppdragsgivaren. Har däremot ett fullständigt likställighetsavtal slutits ökar uppdragsgivarens avgifter till folkpensioneringen och sjukförsäkringen. Arbetsgivaravgift skall i dessa hänseenden erläggas på hela uppdragsarvodet utan några begränsningar.

3.1.5 *Vissa utländska arbetsgivare*

Vid beräkning av pensionsgrundande inkomst av anställning tas i princip inte hänsyn till lön från utländsk arbetsgivare i annat fall än då den försäkrade arbetstagaren sysselsatts vid skötseln av här i riket belägen fastighet eller i rörelse som bedrivs från här beläget fast driftställe. Är någon av dessa båda förutsättningar uppfyllda är också den utländske arbetsgivaren skyldig att erlägga ATP-avgift. I annat fall betraktas ersättningen från den utländske arbetsgivaren som inkomst av annat förvärvsarbete med åtföljande skyldighet för den försäkrade att betala tilläggspensionsavgift. Detsamma gäller lön eller ersättning från främmande makts beskickning eller lönade konsulat. Den försäkrade debiteras samtidigt socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen. Möjlighet att träffa likställighetsavtal saknas.

Någon motsvarande inskränkning i den utländske arbetsgivarens skyldighet att erlägga arbetsgivaravgifterna vid sidan av ATP-avgiften föreligger inte. Är fråga om ett anställningsförhållande skall denne således betala samtliga dessa avgifter inkl. socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen. Situationer med dubbeldebitering av avgiften till folkpensioneringen kan alltså förekomma.

3.2 Kommitténs uppdrag

3.2.1 Inledning

Utöver de uppdrag som kommittén erhållit genom direktiv har ett flertal andra frågor överlämnats till kommittén under utredningsarbetets gång. Kommittén har sålunda att bl. a. pröva frågan om mer enhetliga regler för avgiftsberäkningen inom socialförsäkringarna. De överväganden som redovisas i avsnitt 3.3 har anknytning till denna fråga. Övervägandena gäller delfrågor som kommittén haft att behandla med förtur för att ikraftträdande av nya regler skall kunna ske den 1 januari 1976.

3.2.2 Avgifter på uppdragsinkomster

Effekterna av borttagandet av beloppstaket för egenavgifterna till folkpensioneringen och sjukförsäkringen berördes i två motioner och i socialförsäkringsutskottets betänkande nr 17 år 1975.

I motionen 1975:2111 framhölls att frågan om den framtida utformningen av reglerna för likställighetsavtal kommer att få särskild aktualitet genom avskaffandet av beloppstaket för egenavgifterna till sjukförsäkringen och folkpensioneringen. Motionärerna hemställde därför att kommittén skulle få i uppdrag att med förtur framlägga förslag beträffande utformningen av regler angående likställighetsavtal, så att de skulle kunna tillämpas fr. o. m. den 1 januari 1976.

Liknande synpunkter framfördes i motionen 1975:2117. Motionärerna i denna motion anvisade en lösning som gick ut på att det skulle vara möjligt att fr. o. m. år 1976 sluta likställighetsavtal enbart i fråga om avgifterna till sjukförsäkringen och folkpensioneringen.

Utskottet sade sig inte vilja bestrida att avgiftshöjningarna och slopandet av beloppstaket skulle kunna innebära problem i fråga om olika slags uppdragsinkomster och hänvisade till att frågan behandlas av kommittén.

I en framställning från TCO, som överlämnats till kommittén, hemställs att en regel införs som stadgar att var och en som utbetalar ersättning av det slag som för mottagaren kommer att betraktas som inkomst av tjänst blir skyldig att erlägga förekommande arbetsgivaravgifter för detta belopp, oavsett om anställningsförhållande i andra avseenden anses föreligga eller ej.

Framställningen tar främst sikte på löntagare med olika former av sidoinkomster. Skatteeffekten på dessa sidoinkomster har enligt TCO blivit besvärande i och med de senaste årens snabba höjningar av uttagsprocenten för socialförsäkringsavgifterna. Slopandet av avgiftstaket medför i sammanhanget en ytterligare skatteökning på sidoinkomsterna med drygt 14 %. Även om erlagda avgifter är avdragsgilla vid inkomsttaxeringen blir nettoeffekten orimligt stor.

I framställningen erinras om att de flesta offentliga organ träffat fullständiga likställighetsavtal men att det i övrigt torde vara vanligast att uppdragstagarna får erlägga egenavgifter. Enligt TCO:s mening kan det inte anses tillfredsställande att den enskildes skattesituation blir så påtagligt beroende av från vem han får ett visst arvode eller av vilken förhandlingsstyrka han råkar ha i varje enskild situation.

3.2.3 Lön från vissa utländska arbetsgivare

Av 11 kap. 2 § tredje stycket första punkten AFL framgår att vid beräkning av pensionsgrundande inkomst av anställning hänsyn inte skall tas till lön från utländsk arbetsgivare i annat fall än då den försäkrade sysselsatts vid skötseln av här i riket belägen fastighet eller i rörelse som bedrivs från här beläget fast driftställe. För den närmare innebörden av reglerna har redogjorts i avsnitt 3.1.5.

Någon definition av uttrycken "rörelse" och "fast driftställe" finns inte i AFL och inte heller i förarbetena till denna lag. Med rörelse förstås i 27 § kommunalskattelagen "yrkesmässigt bedriven förvärvsverksamhet", vilket innebär viss kontinuitet och vinstsyfte. I 61 § samma lag anges vad som anses som fast driftställe och därvid har upptagits bl. a. kontor. Riksförsäkringsverket har emellertid i lagtillämpningen inte ansett sig bundet av skattemyndigheternas tolkning. I Sverige bedriven rörelse har sålunda av verket ansetts föreligga i alla fall då verksamheten här varit ett led i företagets ekonomiska verksamhet i hemlandet, exempelvis försäljningskontor för endast upptagande av order.

Efter ett avgörande i försäkringsdomstolen den 14 november 1972 har verket ändrat sin praxis. I försäkringsdomstolens dom ansågs ett utländskt företag inte ha bedrivit rörelse från fast driftställe här i riket. Bolaget i fråga hade haft kontor i Stockholm och därifrån utövat viss försäljningsverksamhet. Bolaget hade emellertid inte bildat något svenskt dotterbolag och ansåg sig inte heller ha etablerat någon filial med självständig förvaltning.

I en skrivelse som överlämnats till kommittén har TCO hemställt om en sådan ändring i AFL att begreppet "fast driftställe" vid beräkning av pensionsgrundande inkomst kan ges den innebörd som gällt före november 1972.

TCO framhåller i skrivelsen att följden av verkets praxisändring blivit att ett antal utländska arbetsgivare utan egen förvaltning i Sverige befriats från skyldigheten att erlägga ATP-avgift. Detta har enligt TCO i sin tur lett till att arbetstagarna vid dessa företag krävts – i vissa fall retroaktivt – på egenavgifter. Mot bakgrund av att arbetstagarnas anställnings- och pensionsvillkor är avpassade efter de förmåner som utgår från den allmänna försäkringen finner TCO det uppkomna läget synnerligen otillfredsställande från arbetstagsynpunkt.

Riksförsäkringsverket har i yttrande över TCO:s framställning tillstyrkt densamma.

3.3 Kommitténs överväganden och förslag

3.3.1 Avgifter på uppdragsinkomster m. m.

Borttagandet av beloppstaket utgör som ovan nämnts ett led i finansieringen av skatteomläggningen för år 1976. Socialförsäkringarna kommer härigenom i ökad utsträckning att avgiftsfinansieras medan skattefinansieringen minskar. Slopandet av beloppstaket kommer, som riksdagen påpekat (SfU 1975:17), att innebära en ökad belastning för uppdragstagarna i de fall lik-

ställighetsavtal inte träffats. Följden härav torde därför bli att ett större intresse från uppdragstagarnas sida riktas mot möjligheterna att sluta likställighetsavtal. Träffas ett sådant avtal får nämligen uppdragsgivaren svara för avgifterna. I de båda motioner som behandlats i socialförsäkringsutskottets ovan nämnda betänkande anføres, liksom även i TCO:s skrivelse, att en lösning på uppdragstagarnas problem bör sökas med utgångspunkt i reglerna om likställighetsavtal. Innebörden av dessa regler har redovisats i avsnitt 3.1.2.

Kommittén har att framlägga förslag i syfte att åstadkomma mer enhetliga regler för avgiftsberäkningen inom socialförsäkringarna. Enligt kommitténs mening bör en lösning för uppdragstagarna utformas mot bakgrund härav. Uppdragstagarna intar i avgiftshänseende en mellanställning i den allmänna försäkringen. Har likställighetsavtal inte träffats betalar uppdragstagaren egenavgifter efter i huvudsak samma principer som gäller beträffande egenföretagarna. Har åter sådant avtal slutits anses uppdragstagaren som arbetstagare, varvid uppdragsgivaren har att erlägga arbetsgivaravgifter efter huvudsakligen samma regler som gäller för arbetsgivarna. Möjligheten att sluta likställighetsavtal har bl. a. motiverats med att uppdraget många gånger står anställningen mycket nära. Det är ofta vanskligt att objektivt hänföra inkomsten till det ena eller andra inkomstslaget. Genom likställighetsavtalet kan parterna själva komma överens om att viss inkomst i avgiftshänseende skall behandlas som anställningsinkomst, oavsett till vilket inkomstslag de tillämplande myndigheterna skulle hänföra inkomsten efter en prövning av arbetsförhållandets natur.

I praktiken torde likställighetsavtal träffas i relativt begränsad omfattning. Enligt uppgifter kommittén inhämtat från riksrevisionsverket och riks-försäkringsverket kan det totala avgiftsunderlaget för år 1976 såvitt avser uppdragsersättningar uppskattas till ca 1,9 miljarder kr. Träffas likställighetsavtal i nuvarande omfattning, skulle ca 500 milj. kr. eller ungefär en fjärdedel av det totala underlaget komma att omfattas av sådana avtal. Staten torde utge mer än hälften av den ersättning som omfattas av avtal.

Den begränsade utnyttjandegraden förklaras naturligtvis delvis av att det i många fall saknats anledning att träffa överenskommelse i fråga om uppdragsersättning. Kommittén tänker här på de försäkrade som haft inkomst av såväl anställning som uppdrag. I de fall anställningsinkomsten uppgår till eller överstiger beloppstaket erläggs f. n. inga egenavgifter på uppdragsarvodet. I detta läge finns givetvis ingen anledning att sluta likställighetsavtal. Efter avskaffandet av beloppstaket blir situationen annorlunda eftersom uppdragstagaren då skall betala egenavgifter till folkpensioneringen och sjukförsäkringen på hela uppdragsarvodet oavsett storleken på anställningsinkomsten. Uppdragstagarnas intresse av att sluta likställighetsavtal kommer härefter självfallet att öka.

Att avtal inte slutits i större utsträckning än hittills beror säkerligen också på att uppdragstagarna ofta inte lyckats få till stånd något sådant. Huruvida likställighetsavtal skall träffas eller ej är en förhandlingsfråga. Uppdragstagarna saknar självfallet många gånger den förhandlingsstyrka som krävs för att driva genom ett avtal. Många uppdragstagare är exempelvis inte fackligt organiserade i denna sin egenskap. Slopandet av beloppstaket kommer sanno-

likt att göra det än svårare för många uppdragstagare att få ett avtal till stånd. Möjligheten att sluta likställighetsavtal i nuvarande former torde därför inte utgöra någon god lösning på uppdragstagarnas avgiftsproblem.

I motionen 1975:2117 anvisas en lösning som innebär att likställighetsavtal skulle få slutas beträffande enbart avgifterna till folkpensioneringen och sjukförsäkringen. Kopplingen i det fullständiga likställighetsavtalet mellan tilläggs pensioneringen och sjukförsäkringen skulle således brytas. Motionärerna tar fasta på att beloppstaket kvarstår inom tilläggs pensioneringen. Någon egenavgift till denna försäkring skall alltså inte erläggas på uppdragsinkomster till den del dessa tillsammans med andra eventuella inkomster överstiger beloppstaket. Maximeringsregeln är emellertid något anorlunda utformad när ATP-avgiften tas ut i form av arbetsgivaravgift, vilket hänger samman med att arbetsgivaravgiften till skillnad från egenavgiften beräknas kollektivt. Sluts ett likställighetsavtal får uppdragsgivaren i viss utsträckning erlagga ATP-avgift även på inkomstdelar som ligger över beloppstaket. För att dessa effekter skall undvikas föreslår alltså motionärerna att en möjlighet införs att träffa likställighetsavtal som ej innefattar ATP-avgiften. Härigenom skulle man underlätta för uppdragstagarna att få till stånd ett avtal.

Den av motionärerna anvisade möjligheten kan endast bidra till att lösa de problem som uppstår för uppdragstagarna till följd av slopandet av beloppstaket. För uppdragstagare med sammanlagda inkomster understigande beloppstaket kvarstår däremot alltjämt behovet av likställighetsavtal såvitt gäller ATP-avgiften. Möjligheten att sluta ett begränsat avtal avseende enbart denna avgift skulle visserligen kunna bibehållas vid sidan av den typ av avtal som motionärerna förordar. Vid varje lösning som bygger på avtal i någon form kommer emellertid uppdragstagarna att vara beroende av sin förhandlingsstyrka i den enskilda situationen. Många uppdragstagare kan förväntas misslyckas med att åstadkomma ett avtal. Till detta kommer att en lösning efter nu diskuterade linjer ingalunda leder till enhetligare regler för avgiftsberäkningen. Kommittén anser sig därför inte böra förorda en sådan lösning.

Eftersom slopandet av beloppstaket utgör ett led i finansieringen av skattemöjligheten för år 1976 bör en lösning enligt kommitténs mening inte få leda till någon minskning totalt sett av de genom utvidgningen av avgiftsunderlaget förväntade intäkterna. Lösningar som innebär att man beträffande uppdragsinkomster inför olika begränsningar i egenavgiftsskyldigheten kan direkt sägas medföra en sådan intäktsminskning. Kommittén kan således inte förorda en lösning med denna innebörd.

Staten, kommunerna och landstingen träffar i dag regelmässigt fullständiga likställighetsavtal i fråga om uppdragsersättningar. TCO framhåller i sin skrivelse att det inom den privata sektorn i stället torde vara vanligast att uppdragstagarna får erlagga egenavgifter. TCO förordar att samtliga uppdragstagare behandlas på det sätt som redan sker från de offentliga uppdragsgivarnas sida. Med denna utgångspunkt föreslår TCO att var och en som utbetalar ersättning av det slag som för mottagaren kommer att betraktas som inkomst av tjänst skall vara skyldig att erlagga förekommande arbetsgivaravgifter för detta belopp, oavsett om anställningsförhållande i andra avseenden anses föreligga eller ej.

Som kommittén framhållit utgör inte likställighetsavtal, varken i nuvarande eller förändrade former, någon godtagbar lösning av de nu diskuterade problemen. Kommittén delar därför uppfattningen att uppdragsgivare alltid skall vara skyldiga att svara för uppdragstagares socialförsäkringsavgifter.

Vad TCO önskar kan uppnås genom en sådan ändring av reglerna i AFL att uppdragsersättning *obligatoriskt* behandlas som om ett fullständigt likställighetsavtal träffats mellan parterna. För uppdragstagarnas del blir resultatet då att de inte behöver erlägga egenavgifter. Uppdragstagarna jämställs härigenom i detta hänseende med arbetstagarna. På uppdragsersättningar får i stället uppdragsgivarna i viss utsträckning betala arbetsgivaravgifter på samma sätt som arbetsgivarna har att erlägga sådana avgifter på lön till anställda.

Rätten till de förmåner som i avgiftshänseende berörs av ett fullständigt likställighetsavtal kan – med undantag av den statliga lönegarantin vid uppdragsgivarens konkurs – i princip tjänas in av uppdragstagare lika väl som av arbetstagare. Detta utgör enligt kommitténs mening ett vägande skäl för att avgiftsskyldighet skall föreligga för samtliga dessa förmånsslag med det angivna undantaget.

Beträffande ATP-avgiften kan visserligen framhållas den bristande överensstämmelsen mellan avgift och förmån som är en följd av att arbetsgivaravgiften beräknas kollektivt. Denna leder till att uppdragsgivaren i viss utsträckning får erlägga ATP-avgift på inkomstdelar som ligger över beloppstaket. På sådana inkomstdelar uttas inte ATP-avgift då avgiftsskyldigheten åvilar uppdragstagaren. Såvitt avser avgifterna till folkpensioneringen och sjukförsäkringen kan vidare invändas att avgift kommer att tas ut utan någon övre åldersgräns. Det kan slutligen konstateras att det fullständiga likställighetsavtalet omfattar även andra avgifter än dem som utgår i form av egenavgifter.

Kommittén gör beträffande de redovisade synpunkterna följande bedömning. De problem som är förknippade med den kollektiva beräkningen av ATP-avgiften när denna tas ut som arbetsgivaravgift föreligger redan för de arbetstagare som har två eller flera anställningar liksom för de uppdragstagare som träffat likställighetsavtal. Avgifter till folkpensioneringen och sjukförsäkringen erläggs för arbetstagare – liksom för uppdragstagare som slutit fullständigt likställighetsavtal – utan någon övre åldersgräns. I kommitténs fortsatta utredningsuppdrag ingår att lägga fram förslag om enhetligare avgiftsregler inom socialförsäkringarna. Det är med hänsyn härtill inte lämpligt att införa särskilda beräkningsgrunder såvitt gäller uppdragsgivares avgiftsskyldighet. Det bör vidare understrykas att uppdragstagarna får samma trygghet som arbetstagarna inom ATP och intjänar samma rätt som dessa inom övriga berörda förmånsslag. Detta förhållande jämte den omständigheten att lönegarantiavgiften inte tas med, motiverar också enligt kommitténs mening det ökade avgiftsuttaget om 1,075 % för den kategori som inte redan omfattas av fullständigt likställighetsavtal. Detta uttag balanserar även den intäktsminskning som blir följden om lönegarantiavgiften inte i fortsättningen utgår på uppdragsinkomster.

Kommittén har mot denna bakgrund stannat för att föreslå att uppdragstagare befrias från egenavgifter och att i stället uppdragsgivare på den ersättning de utger till uppdragstagare skall vara skyldiga att erlägga de avgifter

som enligt nuvarande ordning åvilar den uppdragsgivare vilken träffat ett fullständigt likställighetsavtal med undantag av lönegarantiavgiften.

Genom förslaget kommer uppdragstagarna i avgiftshänseende att behandlas lika oavsett för vem uppdraget utförts och oavsett förhandlingsstyrkan i den enskilda situationen. Detta ligger i linje med strävandena att åstadkomma mer enhetliga regler för avgiftsberäkningen inom socialförsäkringarna. Den förordade lösningen bör enligt kommitténs mening medföra att uppdragsinkomster vid beräkning av sjukpenninggrundande och pensionsgrundande inkomst enligt AFL anses som inkomst av anställning på samma sätt som nu gäller då fullständigt likställighetsavtal träffats.

Sammanfattningsvis föreslås således att uppdragsgivare på den ersättning som utges till uppdragstagare alltid skall erlägga arbetsgivaravgifter till ATP, folkpensioneringen, sjukförsäkringen, delpensionsförsäkringen, arbetslöshetsförsäkringen jämte det kontanta arbetsmarknadsstödet, arbetsmarknadsutbildningen samt vuxenutbildningen. Avgifterna skall beräknas enligt samma grunder som gäller i dag. Uppdragsinkomst skall vid beräkningen av sjukpenninggrundande och pensionsgrundande inkomst enligt AFL anses som inkomst av anställning. Förslaget avser därutöver inte att beröra uppdragstagarnas förmånsituation inom socialförsäkringarna.

Vid den lösning kommittén valt fyller inte längre likställighetsavtalen någon funktion såvitt gäller uppdragstagarna. Genom att avskaffa dessa avtal för uppdragstagarna nås bl. a. den praktiska fördelen att avgifter på uppdragsinkomster alltid kommer att uttas i en och samma omfattning.

Likställighetsavtalen har emellertid betydelse även för vissa grupper egenföretagare vars avgiftssituation inte berörs av kommitténs hittills nämnda förslag. Frågan gäller här inte sådana tillfälliga uppdrag som egenföretagaren utför vid sidan av och utan samband med bedriven rörelse resp. brukande av jordbruksfastighet. Sådana fall omfattas av kommitténs förslag beträffande uppdragstagarna. Vad kommittén här avser gäller i stället fall där arbetsprestationen är av sådan natur att den kan betecknas som arbete för annans räkning men samtidigt ingår i egenföretagarens rörelse resp. jordbruk. Enligt vad kommittén inhämtat från riks-försäkringsverket förekommer i viss utsträckning att rörelseidkare träffar likställighetsavtal med avseende på visst uppdrag som eljest ingår i rörelsen. I fråga om arbete som utförts inom ramen för jordbruk torde det i praktiken inte förekomma att likställighetsavtal träffas. Sådana arbeten som skogskörslor och skogsavverkning åt annan hänförs sålunda regelmässigt vid beräkning av pensionsgrundande inkomst till inkomst av anställning trots att ersättningen i skatterettsligt hänseende räknas som inkomst av jordbruksfastighet.

Kommittén har mot bakgrund av det sagda övervägt att föreslå att möjlighet till likställighetsavtal skall förekomma endast för rörelseidkare. Kommittén anser emellertid att det inte kan uteslutas att situationer kan uppkomma där arbete som faller inom förvärvskällan jordbruk samtidigt kan anses utfört för annans räkning. Det bör därför enligt kommitténs mening föreligga möjlighet för parterna att i ett arbetsförhållande av nämnt slag själva komma överens om att ersättningen skall likställas med anställningsinkomst. Därigenom klarläggs dem emellan frågan om avgiftsskyldigheten. Kommittén finner således att möjlighet till likställighetsavtal tills vidare bör hållas öppen även såvitt avser inkomst av jordbruksfastighet. Enligt

kommitténs mening skulle det vara en avgjord fördel om likställighetsavtalet i fråga om sina verkningar därvid ansluter till vad som föreslås beträffande uppdragstagarna. Sålunda bör avtalet alltid medföra en skyldighet för den som utger ifrågavarande ersättning att erlagga samma avgifter som enligt kommitténs förslag skall åvila uppdragsgivarna. Genom att ersätta de båda nuvarande avtalsformerna med en och samma avtalsform blir omfattningen av avgiftsskyldigheten enhetligare även för de nu berörda grupperna. Vidare kan det inte längre förekomma situationer där varken den som utger en ersättning eller den som mottar densamma erlägger avgift till folkpensioneringen (jfr avsnitt 3.1.2).

Kommitténs förslag bör medföra att den nuvarande möjligheten att begära undantagande från sjukpenningförsäkringen och tilläggs pensioneringen slopas såvitt gäller uppdragsinkomster. Kommittén finner det konsekvent att uppdragstagarna i detta hänseende jämföras med arbetstagarna. Kommitténs förslag innebär att ett undantagande med avseende på uppdragsinkomster helt kommer att sakna verkan i avgiftshänseende. Skulle kommitténs förslag vinna gehör bör de försäkrade som begärt undantagande innan ikraftträdandet övergångsvis ges tillfälle att återkalla undantagandet utan hinder av bestämmelserna i 11 kap. 7 § andra stycket första punkten AFL. Kommittén föreslår inte någon ändring av möjligheterna att begära undantagande beträffande andra inkomster än uppdragsinkomster.

3.3.2 *Lön från vissa utländska arbetsgivare*

Som framgått ovan skall lön från vissa utländska arbetsgivare inte hänföras till inkomst av anställning vid bestämmande av pensionsgrundande inkomst enligt AFL. Enligt gällande regler skall i detta hänseende hänsyn inte tas till lön från utländsk arbetsgivare i annat fall än då den försäkrade sysselsatts vid skötseln av här i riket belägen fastighet eller i rörelse som bedrivs från här beläget fast driftställe. Av prop. 1959:100 med förslag till lag om försäkring för allmän tilläggs pension framgår att lagstiftaren inte velat föreskriva skyldighet för arbetsgivare att erlagga ATP-avgift i de fall möjlighet regelmässigt inte föreligger att göra krav på avgiften gällande på exekutiv väg.

Anses den utländske arbetsgivaren inte bedriva rörelse från här beläget fast driftställe får, som TCO påpekat i sin framställning, arbetstagarna hos denne själva erlagga såväl ATP-avgift som avgift till folkpensioneringen (jfr avsnitt 3.1.5). Den utländske arbetsgivaren betalar samtliga förekommande arbetsgivaravgifter utom ATP-avgiften. Såväl arbetstagaren som arbetsgivaren debiteras alltså avgift till folkpensioneringen i detta läge.

Riksförsäkringsverket har i yttrande över TCO:s framställning tillstyrkt att lön från här berörda arbetsgivare behandlas på samma sätt som lön från andra arbetsgivare.

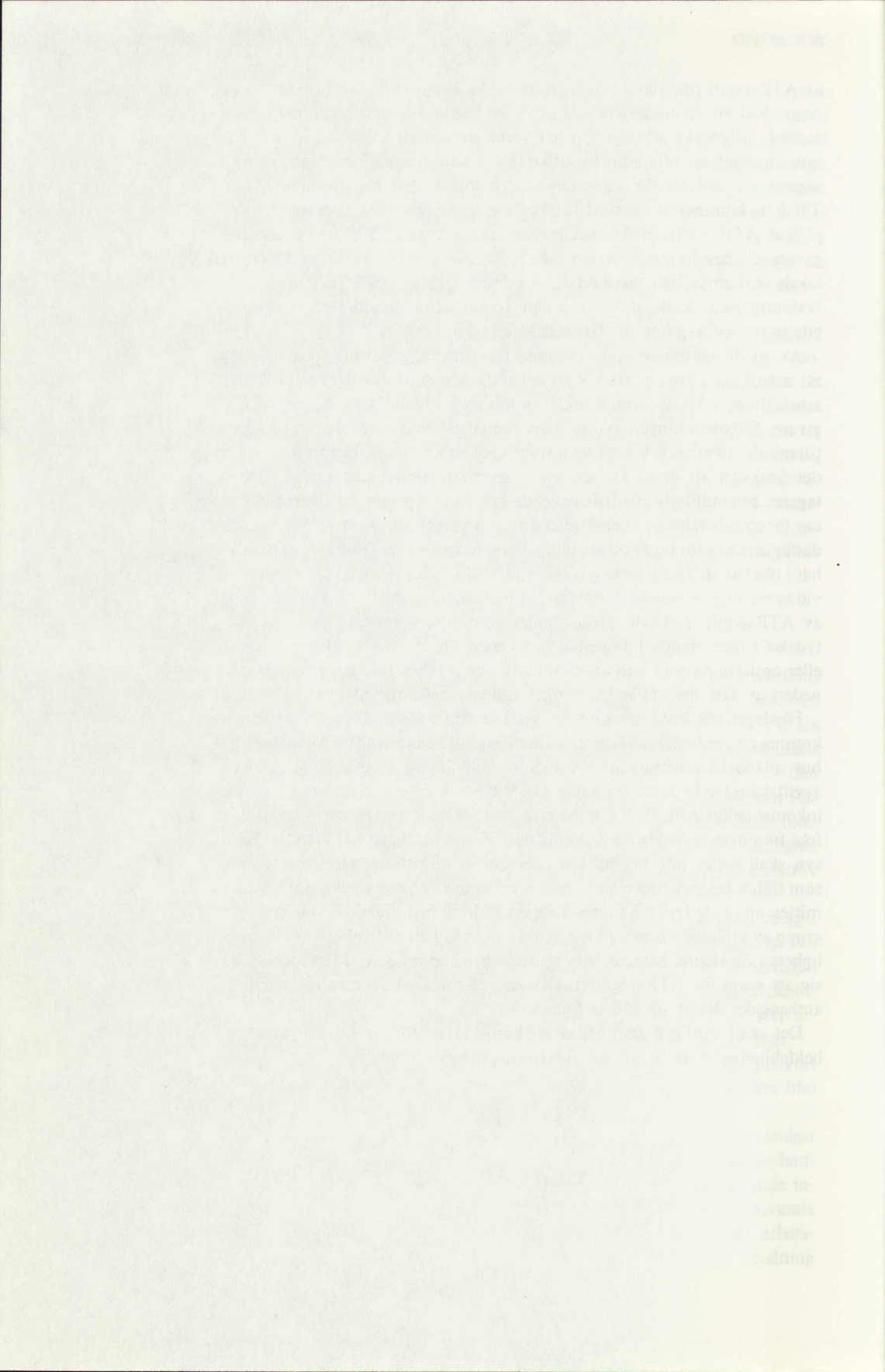
Enligt verkets mening bör med hänsyn bl. a. till avgiftsskyldigheten endast mycket starka skäl föranleda avsteg från principen att arbetstagares lön hänförs till inkomst av anställning vid beräkningen av pensionsgrundande inkomst. Verket erinrar om att den ifrågavarande bestämmelsen motiverats av praktiska exekutiva skäl men påpekar samtidigt att de berörda arbetsgivarna påförs övriga socialförsäkringsavgifter. Risker för bristande betalning

av ATP-avgift från dessa arbetsgivare torde, enligt verkets erfarenhet, vara ringa. Vid en summarisk genomgång av kontobeskednen beträffande registrerade utländska arbetsgivare har verket funnit att restantier av avgifter inte förekommer oftare än beträffande svenska arbetsgivare. Verket anser således att motivet för lagbestämmelsen inte längre har någon relevans. Till detta kommer att ett stort antal utländska arbetsgivare, som inte kunnat påföras ATP-avgift, önskat betala även sådan avgift. Ett slopande av ifrågavarande bestämmelse skulle vidare bespara verkets avgiftsbyrå och de lokala skattemyndigheterna en del utredningsarbete. Avskaffas den aktuella bestämmelsen skulle slutligen enligt verket detta medföra att dubbeldebiteringen av avgifter till folkpensioneringen upphör.

Av riks försäkringsverkets yttrande framgår enligt kommitténs mening att anledning i princip saknas att behandla lön som utbetalas av utländsk arbetsgivare i Sverige annorlunda än lön som utbetalas av svensk arbetsgivare. Särbehandlingen av de utländska arbetsgivarna leder som påpekats till mindre tilltalande konsekvenser för vissa arbetstagare. Kommittén anser det önskvärt att dessa konsekvenser så långt möjligt undanröjs. Arbetstagares behandling i avgiftshänseende bör i princip inte vara beroende av om lönen utbetalas av svensk eller annan arbetsgivare. Kommittén föreslår därför att lön som utgår till anställd i varje form av verksamhet som bedrivs här i riket av utländsk arbetsgivare skall hänföras till inkomst av anställning vid beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt AFL och vid beräkning av ATP-avgift. Det bör således enligt kommitténs mening vara utan betydelse i förevarande hänseende om verksamheten saknar den inriktning eller omfattning som kan anses utmärka en rörelse. Inte heller bör avsaknaden av fast driftställe här i riket tillmätas någon betydelse.

Förslaget bör även ses som ett led i kommitténs strävanden att åstadkomma mer enhetliga avgiftsregler inom socialförsäkringarna. Arbetstagarna hos utländska arbetsgivare kommer genom förslaget att behandlas lika i avgiftshänseende på ett undantag när. Vid beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt AFL skall f. n. hänsyn inte tas till lön eller annan ersättning från främmande makts beskickning eller lönade konsulat här i landet. Hänsyn skall heller inte tas till lön eller annan ersättning från arbetsgivare, som tillhör beskickning eller konsulat och inte är svensk medborgare. Kommittén anser sig inte böra föreslå någon ändring beträffande denna speciella grupp av utländska arbetsgivare. Kommittén vill emellertid erinra om möjligheten för denna kategori arbetsgivare att genom särskild förbindelse åta sig att svara för ATP-avgiften. Det kan nämnas att exempelvis åtskilliga ambassader åtagit sig sådan förbindelse.

Det skall slutligen framhållas att kommitténs förslag innebär att dubbeldebiteringen av avgift till folkpensioneringen upphör.

4 Barntillägg till ålderspension eller förtidspension

4.1 Gällande bestämmelser m. m.

Till ålders- eller förtidspension inom folkpensioneringen utgår enligt 9 kap. 1 § AFL barntillägg för varje barn under 16 år till försäkrad eller försäkrads hustru om den försäkrade har den rättsliga vårdnaden om barnet eller stadigvarande sammanbor med barnet. Adoptivbarn likställs med eget barn enligt stadgande i 4 kap. 8 § föräldrabalken. Barntillägg utgår inte till ålderspension som den försäkrade uppbär för tid före 67 års ålder (65 år fr. o. m. den 1 juli 1976). Inte heller kan gift kvinna som sammanbor med sin make erhålla barntillägg till sin pension. Pensionsberättigad gift kvinna som stadigvarande lever åtskild från sin make skall emellertid enligt bestämmelse i 10 kap. 1 § AFL likställas med ogift pensionsberättigad om inte särskilda skäl föranleder till annat. En sådan gift kvinna kan alltså erhålla barntillägg.

Barntillägget utgör för varje barn och år räknat 25 % av basbeloppet vid ålderspension eller hel förtidspension (fr. o. m. den 1 juli 1976 hel ålderspension). Om barnet är berättigat till barnpension från folkpensioneringen utgör barntillägget 10 % av basbeloppet. Uppbär den försäkrade förtidspension med två tredjedelar eller hälften av hel förtidspension sker motsvarande reducering av barntillägget. (Fr. o. m. den 1 juli 1976 medför också utgående halv ålderspension en liknande nedsättning av barntillägget). Barntillägget är inte inkomstprövat, vare sig med hänsyn till den försäkrades eller barnets inkomst. Däremot minskar barntillägget, om den försäkrade uppbär tilläggspension, med hälften av tilläggspensionen i den mån denna pension för år räknat överstiger halva basbeloppet. I detta sammanhang kan slutligen nämnas att 10 kap. 2 och 3 §§ AFL innehåller bestämmelser om att barntillägg för barn, som under hel månad får sin försörjning bekostad av staten, inte må utgå för den månaden samt att den som i vissa andra fall svarar för det allmännas vårdkostnader för barnet kan helt eller delvis uppbära barntillägget.

Barntilläggens utveckling sedan år 1967 framgår av tabell 1.

Tabell 1.

År.	Antal försörjare	Antal barn		Barntillläggs årsbelopp milj. kr.	Med hänsyn till försörja- rens ATP bort- fallet barn- tillägg i % av det totala barntillägget	
		totalt	därav			
			med barn- pension			helt bort- fallet barntillägg
<i>Män</i>						
1967	6 981	11 010	181	700	12,1	14,7
1968	6 912	10 834	163	880	11,7	18,0
1969	7 029	11 068	179	1 206	11,3	23,5
1970	7 130	11 193	201	1 537	11,2	27,7
1971	7 615	11 917	208	2 206	11,7	33,9
1972	8 311	12 847	233	3 072	12,6	40,7
1973	8 890	13 725	228	3 931	12,6	45,9
1974	8 555	13 056	219	3 439	12,2	50,7
<i>Kvinnor</i>						
1967	1 000	1 284	87	10	1,5	2,1
1968	1 074	1 413	84	21	1,7	4,2
1969	1 151	1 495	109	23	1,8	3,5
1970	1 275	1 681	116	29	2,0	4,5
1971	1 496	2 022	135	52	2,7	5,4
1972	1 800	2 478	139	82	3,6	6,4
1973	2 181	2 997	173	123	4,4	7,4
1974	2 375	3 216	201	122	5,0	8,1

4.2 Tidigare behandling

4.2.1 Bakgrunden till nuvarande bestämmelser

Barntillägget tillkom i samband med lagen om allmän försäkring och utformades tekniskt som ett tillägg till försörjares folkpension. Tillägget skulle närmast ersätta det behov av ekonomiskt stöd till vissa barnfamiljer som täckts genom lagen om särskilda barnbidrag vilken upphävdes i samband med att lagen om allmän försäkring trädde i kraft. I motsats till vad som gällt beträffande dessa barnbidrag gjordes barntillägget inte beroende av inkomstprövning.

I socialförsäkringskommitténs betänkande Förtidspensionering och sjukpenningförsäkring m. m. (SOU 1961:29), som låg till grund för reglerna om barntillägg, föreslogs att kretsen barntilläggsberättigade i princip skulle vara densamma som beträffande de särskilda barnbidragen. Kommittén menade att som villkor för rätten till barntillägg skulle gälla att den pensionsberättigade hade vårdnaden om eller stadigvarande sammanbodde med barnet eller enligt dom eller avtal var skyldig att utge underhållsbidrag för barnet. Enligt vad som gällt beträffande de särskilda barnbidragen skulle, framhöll kommittén, också barntilläggen minskas med bidragsförskott, som kunde utgå för barnet. Vederbörande departementschef ansåg emellertid (prop. 1962:90) att man borde undvika regler som skulle leda till att barntillägget minskades med utgående bidragsförskott, vilket ofta torde uppgå till i det

närmaste samma belopp som tillägget, och förordade att frågan skulle lösas så, att barntillägg endast skulle utgå i de fall då pensionären hade vårdnaden om eller sammanbodde med barnet. Den barntilläggsberättigade kretsen bestämdes slutligt i enlighet med departementschefens förslag, vilket bl. a. också innebar att gift kvinna inte kunde erhålla barntillägg. – Det kan nämnas att vid remissbehandlingen riks försäkringsverket och socialstyrelsen ifrågasatte om inte barntillägg borde kunna utgå även till gift kvinnas pension.

4.2.2 Pensionsförsäkringskommitténs betänkande

Pensionsförsäkringskommittén behandlade i sitt slutbetänkande Familjepensionsfrågor m. m. (SOU 1971:19) bl. a. frågan om barntillägg till gift kvinna. Kommittén ansåg att också gift kvinna som sammanbor med sin make skulle ha rätt till barntillägg och uttalade i sin motivering härför i huvudsak följande:

”Anledningen till att de gifta kvinnorna utesluts ur de barntilläggsberättigades krets har främst varit uppfattningen att det är mannen som bär huvudansvaret för familjens försörjning och att det är han som tillför familjen de huvudsakliga penninginkomsterna. Det har därför framstått som naturligt att låta mannens folkpension kompletteras med ett barntillägg.

En allmän utgångspunkt för kommitténs arbete har varit att så långt möjligt skapa likformiga regler för män och kvinnor inom den allmänna pensioneringen. Den enda realistiska vägen att skapa jämställdhet mellan könen på förevarande område är att utge barntillägg även till de gifta kvinnor som uppbär egenpension (regelmässigt förtidspension). Det är också ofta socialt omotiverat att som nu utesluta gift kvinna från rätten till barntillägg. Kommittén förordar med hänsyn härtill att reglerna om barntillägg utformas så att tillägg utgår till ålders- eller förtidspensionär, som har vårdnaden om eller stadigvarande sammanbor med egna eller *makens* barn. Det sagda innebär, att barntillägg kan utgå även till gift kvinna, som uppbär ålders- eller förtidspension, om makarna har barn i hemmet. Något hinder för att utgiva mer än ett barntillägg för ett och samma barn om båda föräldrarna är pensionsberättigade bör icke föreligga.

En ändring av reglerna om barntillägg i enlighet med vad härovan angivits är väl förenlig med kommitténs mera långsiktiga överväganden i fråga om likställighet mellan man och kvinna inom den allmänna pensioneringen.”

De remissinstanser som i sina svar över betänkandet särskilt yttrade sig över förslaget om barntillägg till gift kvinna tillstyrkte detta. Riks försäkringsverket ifrågasatte dock lämpligheten av att bestämmelsen gavs en sådan utformning att två barntillägg skulle kunna utgå samtidigt för ett och samma barn.

4.3 Kommitténs uppdrag

Socialförsäkringsutskottet förordade i betänkande med anledning av motioner om allmän egenpension m. m. (SfU 1974:24) att pensionsålderskommittén skulle få i uppdrag att utreda frågan om efterlevandepensioneringens framtida utformning. Efter beslut den 15 november 1974 överlämnades nämnda uppdrag till kommittén.

I motionen 1975:748 framhölls att den nuvarande bestämmelsen som utesluter gift kvinna från rätten till barntillägg är en av de många kvarstående orättvisor som bygger på föreställningen att mannen ensam är familjeför-sörjare. Motionärerna ansåg att barntillägg skall utgå oavsett vilken av för-äldrarna som är pensionär.

Socialförsäkringsutskottet anförde (SfU 1975:9) med anledning av motionen att skälet till nuvarande bestämmelser om gift kvinnas rätt till barn-tillägg – förutom den av motionärerna åsyftade anledningen – bl. a. torde ha varit att man ansett att endast ett barntillägg borde utgå per barn och familj. Utskottet fortsatte:

”Nuvarande bestämmelser om rätt till barntillägg får så till vida egendomliga konsekvenser som att gift kvinna som sammanbor med mannen inte kan uppbära barn-tillägg, medan ogift kvinna inte går förlustig den rätt till barntillägg hon kan ha genom att sammanbo med en man. Inte heller är en gift kvinna som stadigvarande lever åtskild från sin make utesluten från rätten till barntillägg. Utskottet vill erinra om att pensionsålderskommittén i sitt slutbetänkande Familjepensionsfrågor m. m. (SOU 1971:19) – i syfte bl. a. att skapa så långt möjligt likformiga regler för män och kvinnor inom den allmänna pensioneringen – föreslog att barntillägg skulle kunna utgå även till gifta kvinnor som uppbär egenpension. Med hänsyn härtill och mot bakgrund av riksdagens uttalanden förra året (SfU 1974:24) i fråga om riktlinjerna för efterlevandepensioneringens framtida utformning anser utskottet sig böra förorda att frågan om gift kvinnas rätt till barntillägg prövas med förtur av pensionsålders-kommittén.”

Riksdagen biföll utskottets hemställan och frågan överlämnades av re-geringen till pensionskommittén (tidigare pensionsålderskommittén) efter beslut den 17 april 1975.

4.4 Justitiedepartementets förslag till ändrade regler om bl. a. vårdnaden om barn

Barntillägg utgår som nämnts för barn till försäkrad eller försäkrads hustru om den försäkrade har den rättsliga vårdnaden om eller stadigvarande bor tillsammans med barnet.

Inom justitiedepartementet har utarbetats en promemoria (Ds Ju 1975:17) med förslag till ändringar i föräldrabalkens regler om bl. a. vårdnaden om barn. Bestämmelserna, som föreslås träda i kraft den 1 juli 1976, innehåller såvitt nu är i fråga i huvudsak följande.

Utgångspunkten för de föreslagna reglerna är att gifta föräldrar liksom nu skall ha gemensam vårdnad om sina barn. Denna gemensamma vårdnad skall däremot inte, som nu är fallet, behöva upplösas vid äktenskapsskillnad. Om inte någon av föräldrarna yrkar att domstolen i samband med skils-mässomålet skall ta upp frågan om vårdnaden om barnen fortsätter den tidigare gemensamma vårdnaden.

Också ogifta föräldrar, dvs. sådana föräldrar som inte är eller har varit gifta med varandra, skall kunna få gemensam vårdnad om sina barn. I princip skall det vara utan betydelse om föräldrarna bor tillsammans eller inte. Under förutsättning att föräldrarna är ense om att vårdnaden skall utövas gemensamt skall domstol på ansökan av föräldrarna besluta enligt

deras önskemål, såvida det inte uppenbart strider mot barnets bästa.

Om det skulle visa sig att en ordning med gemensam vårdnad inte fungerar så har vardera föräldern rätt att ansöka hos domstol om att vårdnaden skall upplösas. Domstolen skall då bestämma vem som skall vara vårdnadshavare.

Remisstiden för förslaget går ut den 15 september 1975.

4.5 Kommitténs överväganden och förslag

4.5.1 *Inledning*

4.5.1.1 *Konsekvenser av gällande bestämmelser*

Såsom framgått av den tidigare redogörelsen utgår f. n. inte barntillägg till pensionsberättigad gift kvinna som sammanbor med sin make. Lever makarna stadigvarande åtskilda jämsställs emellertid den gifta kvinnan med ogift pensionsberättigad och kan därmed erhålla barntillägg. Hon kan också sammanbo med annan än sin make utan att förlora sin rätt till barntillägg. Här kan vidare tilläggas att ogift eller franskild kvinna, som har vårdnaden om eller sammanbor med sina barn, således bibehåller sin rätt till barntillägg om hon sammanbor med en man. Men om hon gifter sig med mannen kan barntillägg inte längre utgå till hennes pension.

Av bestämmelserna om att försäkrad skall ha vårdnaden om eller stadigvarande sammanbo med barnet följer bl. a. att barntillägg i regel inte kan utgå för pensionsberättigads utomäktenskapliga barn som han inte sammanbor med, även om han betalar underhållsbidrag för barnet. Detsamma gäller franskild pensionsberättigad som inte har vårdnaden om sina barn eller sammanbor med dem.

4.5.1.2 *Barntillägg till gift kvinna*

Pensionsförsäkringskommittén ansåg i sitt betänkande dels att en bestämmelse som gav gift kvinna rätt till barntillägg bidrog till att skapa en önskvärd jämställdhet mellan man och kvinna inom pensioneringen, dels att ett utslutande av den gifta kvinnan från denna rätt var socialt omotiverat.

Pensionskommittén, som ansluter sig till pensionsförsäkringskommitténs uttalanden, menar också att barntillägg till gift kvinnas pension i princip skulle medföra att de konsekvenser av nuvarande bestämmelser som angivits ovan (4.5.1.1) och som kan uppfattas som mindre tillfredsställande skulle bortfalla.

4.5.1.3 *Konsekvenser av justitiedepartementets förslag*

Justitiedepartementets förslag innebär som tidigare nämnts att föräldrar kan fortsätta att ha gemensam vårdnad om sina barn efter en skilsmässa och att ogifta föräldrar kan erhålla gemensam vårdnad om sina barn.

Under förutsättning att gift kvinna får rätt till barntillägg och två barntillägg kan utgå för ett barn så kan justitiedepartementets förslag, om det genomförs, medföra att tre barntillägg kan komma att utgå för ett och samma

barn. Detta kan illustreras med följande exempel. Frånskilda makar, båda pensionärer, har gemensam vårdnad om sina barn. Den make, som barnen huvudsakligen vistas hos, gifter om sig med en pensionär. Då utgår barn-tillägg till var och en av de frånskilda makarna på grund av vårdnad om barnen och till den nye maken på grund av sammanboende med barnen.

Det kan visserligen hävdas att dessa fall kan komma att bli rena undan-tagsfall bl. a. därför att frånskilda makar eller övriga aktuella föräldraka-tegorier kan antas bli mindre benägna att låta en gemensam vårdnad fortgå om ena kontrahenten ingår äktenskap. Trots detta synes emellertid en ord-ningsomfattning som kan ge utrymme för tre barntillägg för ett och samma barn mindre tilltalande.

4.5.2 Kommitténs överväganden m. m.

4.5.2.1 Inledning

En möjlig väg att gå fram på som bl. a. innebär att nyss angivna konsekvenser av justitiedepartementets förslag inte behöver uppkomma är att helt knyta rätten till barntillägg till de biologiska föräldrarnas (adoptivföräldrarnas) underhållsskyldighet gentemot sina barn. Barntillägget skulle då utgå oberoende av vem som har den rättsliga vårdnaden om barnet och inte heller bli be-roende av sammanboende med barnet.

4.5.2.2 Gällande bestämmelser om föräldrars underhållsskyldighet gen-temot sina barn

Föräldrabalkens 7 kap. innehåller regler för föräldrars underhållsskyldighet gentemot sina barn. Stadgandena innebär i korthet följande.

Föräldrarna är skyldiga att vidkännas kostnaden för barnets uppehälle och utbildning om inte barnet har egna tillgångar. Underhållsskyldigheten upphör inte i något fall förrän barnet fyllt 16 år. Den kan dock utsträckas längre beroende på föräldrarnas ekonomiska möjligheter och barnets förmåga att tillgodogöra sig vidare utbildning. Någon maximialder finns inte angiven men enligt en bestämmelse i 20 kap. 11 § föräldrabalken får domstolen inte mot en underhållsskyldigs bestridande fastställa underhållsbidrag för tiden efter det barnet fyllt 18 år, innan det tillförlitligen kan bedömas, om underhållsskyldighet föreligger därefter. Var och en av föräldrarna skall efter sin förmåga ta del i kostnaden för barnets underhåll. Har bara den ena av föräldrarna vårdnaden om barnet skall den andra betala underhållsbidrag. Då två makar lever tillsammans och endast den ena av makarna har vård-naden om makarnas barn är båda makarna enligt de allmänna reglerna i 5 kap. giftermålsbalken skyldiga att efter förmåga bidra till familjens uppe-hälle. Make som underlåter detta kan på ansökan av den andre av domstol förpliktas att utge bidrag. Detta bidrag är dock avsett att tillkomma ve-derbörande make och kan avse en summa för hela familjens underhåll.

Också styvföräldrar har underhållsskyldighet gentemot andra makens barn, om den maken har vårdnaden om barnet. Styvföräldern är skyldig att i mån av förmåga och så länge äktenskapet består tillsammans med maken bidra till underhållet för barnet. Den underhållsskyldighet som på

detta sätt åvilar styvföräldrar skall inte medföra någon ändring i den underhållsskyldighet som kan åligga den av barnets föräldrar som inte har vårdnaden om barnet. Styvföräldrarnas underhållsskyldighet kan därför betecknas som villkorlig eller subsidiär.

Underhållsbidrag till barn utom äktenskap kan genom bindande avtal bestämmas att utgå med ett visst belopp en gång för alla.

Lagen om bidragsförskott innehåller bestämmelser om att bidragsförskott av allmänna medel i vissa fall skall utgå då bara den ena eller ingen av föräldrarna har vårdnaden om barn. Bidragsförskottet utgör för år räknat 40 % av basbeloppet och utgår i förhållande till den av föräldrarna som inte har vårdnaden om barnet. Har inte någon av föräldrarna vårdnaden om barnet utgår bidragsförskott med 30 % av basbeloppet i förhållande till vardera föräldern. Om det föreligger grundad anledning att anta att fastställt underhållsbidrag betalas i vederbörlig ordning utgår förskott med ett belopp som motsvarar skillnaden mellan nu nämnda belopp och underhållsbidragets belopp.

4.5.3 Kommitténs förslag

Om man accepterar att öka den barntilläggsberättigade kretsen med den gifta kvinnan som sammanbor med sin make och om justitiedepartementets förslag genomförs kan det, som nämnts, få till följd att tre barntillägg kan utgå för ett och samma barn. Ersätts emellertid de nuvarande reglerna med en bestämmelse som bygger på den pensionsberättigade föräldrarnas underhållsskyldighet gentemot sina barn kan inte mer än högst två barntillägg utgå för samma barn. Det kan visserligen göras gällande att enbart ett barntillägg för varje barn är tillräckligt. Men i olika sammanhang – inte minst från skattesynpunkt – betraktas föräldrar i princip som två ekonomiskt självständiga personer som var och en efter sin förmåga skall bidra till sina barns försörjning. Det kan också framhållas att enligt nu gällande bestämmelser två barntillägg kan utgå för ett och samma barn, t. ex. i fall då ogift, pensionerad kvinna sammanbor med pensionär som är fader till barnet och då gift kvinna stadigvarande lever åtskild från sin make och båda är pensionärer. På bl. a. dessa grunder anser kommittén att det inte bör föreligga något hinder mot att utge två barntillägg för ett barn då båda föräldrarna uppbär folkpension.

Mot bakgrunden av det anförda föreslår kommittén att barntillägg till den som uppbär folkpension knyts till föräldrarna och deras underhållsskyldighet för barnet. Därigenom tillgodoses bl. a. den gifta kvinnan, som tidigare varit utesluten från rätten till barntillägg, samtidigt som kretsen barntilläggsberättigade vidgas till att omfatta bl. a. fader till utomäktenskapligt barn och frånskild make som inte har vårdnaden om eller sammanbor med barnet men som är underhållsskyldiga gentemot barnet. Kommitténs förslag är dessutom neutralt i förhållande till justitiedepartementets förslag om ändrade vårdnadsregler.

Den av kommittén här föreslagna lösningen innebär vidare att en kategori som nu har rätt till barntillägg, nämligen styvfader som sammanbor med makas barn, fortsättningsvis i princip inte skall ha rätt till barntillägg. Behovet av stöd till barnfamiljer kan emellertid sägas föreligga också i de fall då

styvförälderns underhållsskyldighet mera påtagligt aktualiseras. Så torde förhållandet vara då den förälder, som inte har haft vårdnaden om barnet, har avlidit eller avlider och bidrag till barnets underhåll från den föräldern inte längre utgår. Kommittén har därför valt att föreslå införande av en bestämmelse som ger styvföräldrar i denna situation rätt till barntillägg.

Styvfader, som enligt nu gällande regler uppbär barntillägg, bör enligt kommitténs mening övergångsvis få behålla detta, även om det i några få fall skulle innebära att tre barntillägg under en viss tid utgick för ett barn.

Det kan hävdas att ett barntillägg till en förälder, som inte har vårdnaden om barnet och som inte fullgör sin bidragsskyldighet, inte kan förväntas komma barnet till godo. Häremot kan dock sägas att reglerna om införsel i pension för bl. a. underhållsbidrag enligt föräldrabalken torde ge utrymme för att ta barntillägget i anspråk. Det kan därjämte övervägas att införa en särskild bestämmelse som innebär att barntillägg i nämnda situationer utbetalas direkt till t. ex. vårdnadshavaren. En sådan bestämmelse kräver emellertid, enligt kommitténs mening, en samordning med övriga regler på familjestödets område, särskilt då med reglerna om bidragsförskott. Skulle behov av sådana samordningsregler uppkomma torde dock bedömningen därav falla inom ramen för den i juni detta år av chefen för socialdepartementet tillkallade kommittén, vilken fått i uppdrag att göra en utredning om samordningsfrågor i det socialpolitiska bidragssystemet.

Kommittén utgår från att riks försäkringsverket, på samma sätt som förekommit vid tidigare reformer, vid ett genomförande av förslaget om barntillägg på lämpligt sätt informerar de föräldrar som berörs av den nya rätten till barntillägg.

4.5.4 *Kostnader*

Kommittén föreslår att de nya reglerna om barntillägg träder i kraft den 1 juli 1976. Det är med ledning av nu tillgängligt statistiskt material inte möjligt att mera exakt beräkna hur många barntillägg som kan tillkomma med anledning av kommitténs förslag annat än i den del som gäller gift kvinnas rätt till barntillägg. I sistnämnda hänseende beräknar kommittén kostnadsökningen till omkring 10 milj. kr. per år, motsvarande barntillägg för ca 5 000 barn. Därutöver torde barntillägg kunna komma att utgå för ytterligare ca 5 000 barn. För dessa medför emellertid avräkningen mot förälderns ATP-förmån att kostnadsökningen torde stanna vid omkring 5 milj. kr. Den sammanlagda kostnadsökningen torde därför utgöra ca 15 milj. kr. per år.

Beräkningarna har grundats på ett basbelopp om 9 400 kr.

5 Specialmotivering till författningsförslagen

1 Förslaget till ändring i lagen om allmän försäkring

3 kap.

2 §

I förevarande paragraf regleras f. n. möjligheten att träffa fullständigt likställighetsavtal. I andra stycket sista punkten stadgas att ersättning för arbete som försäkrad utför för annans räkning utan att vara anställd hos denne vid beräkningen av sjukpenninggrundande inkomst skall anses som inkomst av anställning, om parterna kommit överens om detta och motsvarande överenskommelse samtidigt träffas såvitt gäller tilläggspensioneringen. Kommittén föreslår att uppdragsgivning obligatoriskt skall anses som inkomst av anställning vid beräkningen av sjukpenninggrundande inkomst. I sådana fall då ersättningen är att hänföra till inkomst av rörelse som bedrivits av den försäkrade eller jordbruksfastighet som brukats av denne krävs emellertid enligt kommitténs förslag för att ersättningen skall anses som inkomst av anställning att parterna kommit överens om detta och att motsvarande överenskommelse träffas såvitt gäller tilläggspensioneringen.

Uppdragsgivarens avgiftsskyldighet föreslås omfatta samtliga de avgifter som enligt nuvarande regler följer av ett fullständigt likställighetsavtal med undantag för lönegarantiavgiften. Detta skall gälla antingen uppdragsgivaren obligatoriskt har att erlägga avgifter eller avgiftsskyldigheten inträtt på grund av överenskommelse. Den hänvisning till 3 kap. 2 § andra stycket sista punkten som förekommer i samtliga de författningsrum som reglerar uttagandet av här berörda arbetsgivaravgifter syftar med den av kommittén föreslagna lydelsen på båda dessa fall. Omfattningen av avgiftsskyldigheten i fråga om uppdragsgivning beror f. n. av om begränsat eller fullständigt likställighetsavtal har träffats eller om uppdragstagaren har att erlägga egenavgifter. Genom förslaget kommer avgifter på ersättning för arbete som försäkrad, utan att vara anställd, utfört för annans räkning alltid att uttas i samma omfattning.

9 kap.

1 §

I första stycket första punkten anges huvudkretsen barntilläggsberättigade, nämligen försäkrade föräldrar. Enligt 4 kap. 8 § föräldrabalken skall adoptivbarn anses som adoptantens barn i äktenskap och inte som barn till sina biologiska föräldrar. Adoptivföräldrar har därför i dessa fall rätt till barntillägg i stället för de biologiska föräldrarna. Här bör också nämnas vissa särskilda fall då utländska medborgare enligt konventioner eller särskilt förordnande m. m. (5 kap. 2 § AFL) erhållit ålders- eller förtidspension. Denna kategori, som redan enligt gällande bestämmelser kan få barntillägg till sin pension, avses omfattad av de föreslagna nya reglerna.

Första stycket andra punkten innehåller bestämmelser om att styvförälder under vissa förhållanden kan erhålla barntillägg. Här hänvisas i övrigt till den allmänna motiveringen i avsnitt 4.5.3.

I första stycket tredje punkten föreslås en bestämmelse som utesluter förälder som enligt bindande avtal utfäst sig att betala underhållsbidrag för barn med ett belopp en gång för alla.

10 kap.

1 §

I förevarande paragraf likställs gift kvinna vid tillämpning av bl. a. 9 kap. med ogift pensionsberättigad. Med nu föreslagna regler om barntillägg saknar denna bestämmelse betydelse också för övriga paragrafer i 9 kap. och bör därför utgå.

11 kap.

2 §

De ändringar i paragrafens andra stycke som föreslås innebär att uppdragsersättning obligatoriskt skall anses som inkomst av anställning vid beräkning av pensionsgrundande inkomst. För det fall ersättningen är att hänföra till inkomst av rörelse eller jordbruksfastighet som bedrivits resp. brukats av den försäkrade skall ersättningen vid motsvarande beräkning anses som inkomst av anställning endast om parterna kommit överens om detta och motsvarande överenskommelse samtidigt träffas i fråga om sjukförsäkringen. Det skall således inte längre vara möjligt att träffa likställighetsavtal avseende enbart tilläggs pensioneringen.

Omfattningen av uppdragsgivarens avgiftsskyldighet enligt förslaget kommer att motiveras i motiveringen till 3 kap. 2 §.

Kommitténs förslag i paragrafens tredje stycke innebär att lön som utgår till anställd i varje form av verksamhet som bedrivs här i riket av utländska arbetsgivare skall hänföras till inkomst av anställning vid beräkning av pensionsgrundande inkomst. Även lön som utgått i verksamhet som inte är ekonomiskt inriktad skall således beaktas. Ersättning från utländsk uppdragsgivare som bedriver verksamhet här i riket skall enligt förslaget be-

handlas på samma sätt som ersättning från svensk uppdragsgivare.

Kommittén föreslår dock inte någon ändring med avseende på lön eller ersättning från arbetsgivare som avses i paragrafens fjärde stycke. Från sådan lön eller ersättning skall således även i fortsättningen bortses vid beräkningen av pensionsgrundande inkomst av anställning såvida inte arbetsgivaren genom särskild förbindelse åtagit sig att svara för ATP-avgiften.

Övergångsbestämmelserna punkt 1: Kommittén föreslår att de nya avgiftsreglerna träder i kraft den 1 januari 1976, dvs. samtidigt som beloppstaket slopas. I fråga om avgifter som belöper på tid före ikraftträdandet föreslås nuvarande bestämmelser alltså gälla. De nya bestämmelserna om barn-tillägg föreslås träda i kraft den 1 juli 1976, dvs. samtidigt med redan beslutade pensionsreformer.

Övergångsbestämmelserna punkt 2: Bestämmelserna avser styvfader som före den 1 juli 1976 har erhållit barntillägg eller har inkommit med ansökan härom. I sådant fall skall rätten till barntillägg inte gå förlorad enbart på grund av de nya bestämmelserna i 9 kap. 1 § AFL.

Övergångsbestämmelserna punkt 4: Kommitténs förslag medför att anmälan som avses i 11 kap. 7 § första stycket kommer att sakna verkan beträffande uppdragsersättningar i den mån sådan ersättning skall anses som inkomst av anställning vid beräkning av pensionsgrundande och sjukpenninggrundande inkomst. I övrigt påverkar inte förslaget möjligheterna att begära undantagande. Rätten till pension på grundval av de uppdragsinkomster som genom förslaget obligatoriskt skall anses som anställningsinkomster kan emellertid jämligt 12 kap. 2 § andra stycket minskas på visst sätt om undantagandet avser andra inkomster. Kommittén föreslår därför att de försäkrade som begärt undantagande innan ikraftträdandet bereds tillfälle att under år 1976 återkalla undantagandet med verkan fr. o. m. den 1 januari 1976 oavsett hur länge undantagandet ägt giltighet.

2 Förslaget till ändring i lagen om lönegarantiavgift

2 §

Kommitténs förslag innebär att lönegarantiavgift inte längre skall erläggas på ersättning för utfört arbete i fall som avses i 3 kap. 2 § andra stycket sista punkten AFL, dvs. antingen ersättningen obligatoriskt eller på grund av överenskommelse skall anses som inkomst av anställning.

Statens offentliga utredningar 1975

Kronologisk förteckning

1. Demokrati på arbetsplatsen. A.
 2. Psalmer och visor. Del 1:1. U.
 3. Psalmer och visor. Del 1:2. U.
 4. Psalmer och visor. Del 1:3. U.
 5. Bättre bösättning för flera. S.
 6. Huvudmannaskapet för specialskolan och särskolan. U.
 7. Framtida studerandehälsövård. U.
 8. Utlandssvenskarnas rösträtt. Ju.
 9. Individen och skolan. U.
 10. Rörlig pensionsålder. S.
 11. Svensk press. Tidningar i samverkan. Fi.
 12. Totalfinansiering. B.
 13. Vägtrafikolyckor och sjukvårdskostnader. S.
 14. Konstnärerna i samhället. U.
 15. Kommunal rösträtt för invandrare. Kn.
 16. Kriminalvårdens nämnder. Ju.
 17. Markanvändning och byggnad. Remissammanställning utgiven av bostadsdepartementet. B.
 18. Förtroendevalda och partier i kommuner och landsting. Kn.
 19. Konsumentskydd på låsområdet. H. (Utkommer hösten 1975)
 20. Särskilda regler för handläggning av anmälان mot polismän. Ju.
 21. Pensionsförsäkring. Fi.
 22. Lag om allmänna handlingar. Ju.
 23. JO-ämbetet. Uppgifter och organisation. R.
 24. Tre sociologiska rapporter. Ju.
 25. Å jour. Om journalistutbildning. U.
 26. Forskningsråd. U.
 27. Politisk propaganda på arbetsplatser. A.
 28. Program för ljud och bild i utbildningen. U.
 29. Medborgerliga fri- och rättigheter i vissa länder. Ju.
 30. Barnens livsmiljö. S. (Utkommer hösten 1975)
 31. Samhället och barns utveckling. Barnmiljöutredningens rapport 1. S. (Utkommer hösten 1975)
 32. Barns hälsa. Barnmiljöutredningens rapport 2. S. (Utkommer hösten 1975)
 33. Barns uppföstran och utveckling. Barnmiljöutredningens rapport 3. S. (Utkommer hösten 1975)
 34. Förskolan, skolan och fritiden. Barnmiljöutredningens rapport 4. S. (Utkommer hösten 1975)
 35. Barnfamiljernas ekonomi. Barnmiljöutredningens rapport 5. S. (Utkommer hösten 1975)
 36. Barnen och den fysiska miljön. Barnmiljöutredningens rapport 6. S. (Utkommer hösten 1975)
 37. Barn och föräldrars arbete. Barnmiljöutredningens rapport 7. S. (Utkommer hösten 1975)
 38. Barnkultur. Barnmiljöutredningens rapport 8. S. (Utkommer hösten 1975)
 39. Statsbidrag till kommunerna. Fi.
 40. Trafikolyckor och statistik. K.
 41. Kommunal demokrati. Kn.
 42. Kommunal demokrati. Sammanfattning. Kn.
 43. Kvinnor i statlig tjänst. Fi.
 44. Etablering av miljöstörande industri. B.
 45. Vidareutbildning i internationell marknadsföring. H.
 46. Kommunal organisation och information. Kn.
 47. Kollektivtrafik i tätort. K.
 48. Kollektivtrafik i tätort. Bilagor. K.
 49. Massmediegrundlag. Ju.
 50. Internationella koncerner i industriländer. I.
 51. Bostadsförsörjning och bostadsbidrag. B.
 52. Bostadsförsörjning och bostadsbidrag. Bilagor. B.
 53. Beskattning av realisationsvinster. Fi.
 54. Fåmansbolag. Fi.
 55. Bötessverkställighet. Ju.
 56. Trafikbullen. Del II. Flygbullen. K.
 57. Varuförsörjning i kristid. H.
 58. Målet är jämställdhet. Ju.
 59. Utbildning för vuxna. U.
 60. Energiberedskap för kristid. H.
 61. Energiberedskap för kristid. Bilagor. H.
 62. Förtkortad arbetstid för småbarnsföräldrar. S.
 63. Konsumentkreditlag m. m. Ju.
 64. Språkresor. U.
 65. Förfogandelagstiftningen. Fö.
 66. Trafikpolitik - behov och möjligheter. K.
 67. Utbildning i samspel. S.
 68. Handikappanpassad kollektivtrafik. K.
 69. Samhället och distributionen. H.
 70. Samhället och distributionen. Bilagor om företag, anställda och hushåll. H.
 71. Landstingens arkiv. Kn.
 72. Distanసుundervisning. U.
 73. Frivilligförsvarets förmåner. Fö.
 74. Socialförsäkringsavgifter på uppdragsinkomster m. m. S.
-

Statens offentliga utredningar 1975

Systematisk förteckning

Riksdagen

JO-ämbetet. Uppgifter och organisation. [23]

Justitiedepartementet

Utländssvenskarnas rösträtt. [8]
Kriminalvårdens nämnder. [16]
Särskilda regler för handläggning av anmälan mot polisman. [20]
Lag om allmänna handlingar. [22]
Tre sociologiska rapporter. [24]
Medborgerliga fri- och rättigheter i vissa länder. [29]
Massmediegrundlag. [49]
Bötesverkställighet. [55]
Målet är jämställdhet. [58]
Konsumentkreditlag m. m. [63]

Försvarsdepartementet

Förfogandelagstiftningen. [65]
Frivilligförsvarets förmåner. [73]

Socialdepartementet

Bättre bösättning för flera. [5]
Rörlig pensionsålder. [10]
Vägrafikolyckor och sjukvårdskostnader. [13]
Barnmiljöutredningen. 1. Barnens livsmiljö. [30] (Utkommer hösten 1975) 2. Samhället och barns utveckling. Barnmiljöutredningens rapport 1. [31] (Utkommer hösten 1975) 3. Barns hälsa. Barnmiljöutredningens rapport 2. [32] (Utkommer hösten 1975) 4. Barns uppfostran och utveckling. Barnmiljöutredningens rapport 3. [33] (Utkommer hösten 1975) 5. Förskolan, skolan och fritiden. Barnmiljöutredningens rapport 4. [34] (Utkommer hösten 1975) 6. Barnfamiljernas ekonomi. Barnmiljöutredningens rapport 5. [35] (Utkommer hösten 1975) 7. Barnen och den fysiska miljön. Barnmiljöutredningens rapport 6. [36] (Utkommer hösten 1975) 8. Barn och föräldrars arbete. Barnmiljöutredningens rapport 7. [37] (Utkommer hösten 1975) 9. Barnkultur. Barnmiljöutredningens rapport 8. [38] (Utkommer hösten 1975)
Förkortad arbetstid för småbarnsföräldrar. [62]
Utbildning i samspel. [67]
Socialförsäkringsavgifter på uppdragsinkomster m. m. [74]

Kommunikationsdepartementet

Trafikolyckor och statistik. [40]
Utredningen om kollektivtrafik i tätorter. 1. Kollektivtrafik i tätort. [47] 2. Kollektivtrafik i tätort. Bilagor. [48]
Trafikbuller. Del II. Flygbuller. [56]
Trafikpolitik – behov och möjligheter. [66]
Handikappanpassad kollektivtrafik. [68]

Finansdepartementet

Svensk press. Tidningar i samverkan. [11]
Pensionsförsäkring. [21]
Statsbidrag till kommunerna. [39]
Kvinnor i statlig tjänst. [43]
Beskattnings av realisationsvinster. [53]
Fämansbolag. [54]

Utbildningsdepartementet

1969 års psalmskommitté. 1. Psalmer och visor. Del 1:1. [2] 2. Psalmer och visor. Del 1:2. [3] 3. Psalmer och visor. Del 1:3. [4]

Utredningen om skolan, staten och kommunerna.

1. Huvudmannaskapet för specialskolan och sarskolan. [6] 2. Individen och skolan. [9]
Framtida studerandehälsövård. [7]
Konstnärerna i samhället. [14]
Å jour. Om journalistutbildning. [25]
Forskningsråd. [26]
Program för ljud och bild i utbildningen. [28]
Utbildning för vuxna. [59]
Språkresor. [64]
Distansundervisning. [72]

Handelsdepartementet

Konsumentskydd på låsområdet. [19] (Utkommer hösten 1975)
Vidareutbildning i internationell marknadsföring. [45]
Varuförsörjning i kristid. [57]
Energiberedskapsutredningen. 1. Energiberedskap för kristid. [60] 2. Energiberedskap för kristid. Bilagor. [61]
Distributionsutredningen. 1. Samhället och distributionen. [69] 2. Samhället och distributionen. Bilagor om företag, anställda och hushåll. [70]

Arbetsmarknadsdepartementet

Demokrati på arbetsplatsen. [1]
Politisk propaganda på arbetsplatser. [27]

Bostadsdepartementet

Totalfinansiering. [12]
Markanvändning och byggande. Remissammanställning utgiven av bostadsdepartementet. [17]
Etablering av miljöstörande industri. [44]
Boende- och bostadsfinansieringsutredningarna. 1. Bostadsförsörjning och bostadsbidrag. [51] 2. Bostadsförsörjning och bostadsbidrag. Bilagor. [52]

Industridepartementet

Internationella koncerner i industriländer. [50]

Kommundepartementet

Kommunal rösträtt för invandrare. [15]
Förtroendevalda och partier i kommuner och landsting. [18]
Utredningen om den kommunala demokratin. 1. Kommunal demokrati. [41] 2. Kommunal demokrati. Sammanfattning. [42] 3. Kommunal organisation och information. [46]
Landstingens arkiv. [71]

Nordisk utredningsserie (Nu) 1975

Kronologisk förteckning

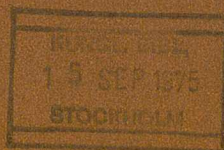
1. Nordisk överenskommelse om förmåner vid sjukdom, havandeskap och barnsörd
2. Peruskoulu pohjoismaissa
3. Litteratur om nordiskt samarbete
4. Nordisk kommunal rösträtt och valbarhet
5. Bötesstraffet
6. Nordic Cooperation for Tourism. Proposals for Action
7. Voksenopplæring i de nordiske land. En konferanserapport
8. Oversikt over forsknings-og utviklingsarbeid som gjelder engelskundervisningen i de nordiske land - 1974
9. Fort- och vidareutbildning för teaterarbetare
10. Nordisk samarbete om billedkunst

LiberFörlag
Allmänna Förlaget

ISBN 91-38-02538-8